

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
KRIMINĀLTIESISKO ZINĀTŅU KATEDRA

BAKALaura DARBS

**AR VESELĪBU SAISTĪTO PAMATTIESĪBU NODROŠINĀŠANA
LIKUMPĀRKĀPĒJIEM IESLODZĪJUMA VIETĀS**

Pilna laika klātienes nodaļas
3.kursa, 6.semestra studente
Agnese Strazdiņa
St. apl. nr. as12227

Zinātniskais vadītājs:
Mg. iur., lekt. Evija Vīnkalna

RĪGA 2015

ANOTĀCIJA

Personas tiesību, tai skaitā tiesību uz veselību, ierobežošana ir neatņemama sastāvdaļa, īstenojot brīvības atņemšanas sodu, taču tās nedrīkst tikt atņemtas pilnībā un, izpildot sodu, ir jāievēro personai neatņemamais minimālais tiesību garants. Tiesību nenodrošināšana vai nepienācīga nodrošināšana rada personai aizskārumu, kuru izraisa ieslodzījuma vietas pārkāpums.

Gan tiesu prakse, gan tiesību aizsardzības institūciju ziņojumi norāda uz šādu pārkāpumu esamību arī Latvijas ieslodzījuma vietās. Bakalaura darba mērķis ir noskaidrot šo pārkāpumu cēloņus un to iespējamās risinājumus. Veids, kādā normatīvajos aktos ietvertie pienākumi tiek izpildīti ieslodzījuma vietās, norāda uz pārkāpumu iemesliem, no kā secināmas normatīvo aktu nepilnības un iespēja izvirzīt ieteikumus turpmākajai darbībai ieslodzījuma vietās jautājumos, kas skar personas tiesības, kā arī iespējamās normatīvo aktu grozījumus.

Atslēgas vārdi: pamattiesības, tiesības uz veselību, ieslodzījuma vieta, ieslodzītais, medicīniskā palīdzība, uzturs.

ANNOTATION

The implementation of a sentence of deprivation of liberty limits personal rights including the right to health. However, these rights must not be deprived fully and while executing the sentence, person's guarantee minimum of rights must be considered. The denial of rights or inadequate provision of rights creates invasion of a person that was made of offense in a place of detention.

Both legal practice and institutions of protection of rights indicates the infringement in Latvian imprisonment. The objective of bachelor thesis is to clarify the cause of these violations and their possible solutions. The way in which laws and regulations are complied with the obligations contained in the imprisonment points to the reasons for the violation of laws that leads to the shortcomings of laws and regulations and the opportunity to make recommendations for further action in prisons issues of individual rights, as well as possible additions to laws and regulations.

Key words: fundamental rights, the right to health, imprisonment, prisoner, medical service, diet.

SATURA RĀDĪTĀJS

IEVADS	5
1. PAMATTIESĪBU REGULĒJUMS STARPTAUTISKAJOS TIESĪBU AKTOS	7
1.1. Apvienoto Nāciju Organizācijas tiesību akti	7
1.2. Eiropas Savienības tiesību akti	9
2. PAMATTIESĪBU REGULĒJUMS NACIONĀLAJOS TIESĪBU AKTOS UN TO PIEMĒROŠANA	16
2.1. Latvijas Republikas Satversme	16
2.2. Latvijas Sodu izpildes kodekss un uz tā pamata izdotie normatīvie akti	19
2.3. Nacionālo tiesību aktu pārkāpumi un ieslodzījuma vietu atbildība	21
2.4. Normatīvo aktu piemērošanas problemātika	24
2.4.1. Medicīniskās palīdzības nodrošināšana	24
2.4.2. Atbilstoša uztura nodrošināšana	33
2.4.3. Personām ar fiziskiem traucējumiem atbilstošu apstākļu nodrošināšana	36
3. TIESĪBU UZ VESELĪBU REGULĒJUMS ĀRVALSTĪS	40
3.1. Igaunijas Republika	40
3.2. Somijas Republika	42
3.3. Vācijas Federatīvā Republika	43
3.4. Apvienotā Karaliste	46
3.5. Krievijas Federācija	48
KOPSAVILKUMS	51
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN JURIDISKO AKTU SARAKSTS	53

IEVADS

Mūsdienās par prioritāti tiek izvirzīta cilvēktiesību ievērošana neatkarīgi no personas tiesiskā statusa, no kā izriet arī pienākums aizsargāt ieslodzītā tiesības ieslodzījuma vietā, kamēr persona izcieš sodu. Lai arī soda mērķa izpildes neatņemama sastāvdaļa ir personas tiesību ierobežošana, tās nedrīkst tikt atņemtas pilnībā un ir jānodrošina personai pienākošais minimālais pamattiesību garants. Ieslodzīto iesniegto sūdzību skaits un pasludināto spriedumu skaits norāda uz vēl joprojām pastāvošām problēmām tiesību nodrošināšanas jautājumos, lai gan šīs tiesības ir strikti reglamentētas gan starptautiskos, gan nacionālos normatīvajos aktos.

Tā kā personas pilnvērtīgas funkcionēšanas pamatā ir veselība, autore ir izvēlējusies bakalaura darbā apskatīt tiesību uz veselību nodrošināšanu regulējošos normatīvos aktus, to piemērošanu un ar to saistīto problemātiku ieslodzījuma vietās. Jēdzienā - veselības nodrošināšana - tiek ietverti ar medicīnisko pakalpojumu sniegšanu, uztura nodrošināšanu un personām ar fiziskiem traucējumiem nodrošināmajiem atbilstošiem dzīves apstākļiem saistītie jautājumi.

Mēģinot risināt ar regulējuma trūkumiem saistītās problēmas, 2014. gada 26. janvārī un 18. februārī tika pieņemti grozījumi Ministru kabineta noteikumos Nr. 1022 un Nr. 199, kas nosaka piešķiramo ēdināšanas un medicīnas pakalpojumu apjomu un kārtību. Bakalaura darba mērķis ir identificēt ar tiesībām uz veselību saistītos problēmjaudājumus ieslodzījuma vietās, noskaidrojot vai grozījumi normatīvajos aktos ir bijis pietiekams pasākumu kopums, lai novērstu visas konstatētās nepilnības un gadījumā, ja grozījumi nav aptvēruši kādu problēmjaudājumu, izvirzīt iespējamus normatīvo aktu papildinājumus. Lai sasniegtu norādīto bakalaura darba mērķi, autore ir izvirzījusi uzdevumus:

- 1) izpētīt un analizēt gan starptautiskos, gan nacionālos tiesību aktus, lai noskaidrotu ieslodzītajiem piešķiramo tiesību apjomu un kārtību,
- 2) izpētīt tiesu praksi, lai konstatētu pastāvošās problēmas saistībā ar tiesībām uz veselību;
- 3) analizēt 2014. gada 26. janvārī un 18. februārī izdarīto Ministru kabineta grozījumu un to pieņemšanas iemeslu kopsakarību ar normatīvo aktu piemērošanu ieslodzījuma vietās, lai secinātu, vai ar tiem ir novērsti izvirzītie problēmjaudājumi;
- 4) analizēt citu valstu normatīvos aktus, lai salīdzinātu piemērojamo tiesību apjomu dažādās valstīs.

Uzdevumu izpilde ļaus izdarīt secinājumus par nepieciešamajiem papildinājumiem un ieteikumiem normatīvajos aktos.

Bakalaura darba mērķa un uzdevumu sasniegšanai tiks izmantota analītiskā, salīdzinošā un dedukcijas metode. Analītiskā metode tiek izmantota normatīvo aktu, tiesu prakses un citu tiesību avotu pētīšanā. Salīdzinošā metode tiek izmantota Latvijas un ārvalstu normatīvo aktu salīdzināšanā, nosakot piešķiramā tiesību apjoma atšķirības dažādās valstīs. Pētot kopsakarā teorētiskos un praktiskos tiesību uz veselību jautājumus, tiek izmantota dedukcijas metode.

Bakalaura darbā izmantotie avoti ir starptautiskie un nacionālie tiesību akti, kā arī ārvalstu tiesību akti, kas nosaka attiecīgās valsts regulējumu attiecībā uz tiesībām uz veselību, Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmumi un Latvijas tiesās pasludinātie tiesu spriedumi, kā arī juridiskā literatūra, kas norāda uz tiešu tiesību uz veselību saistību ar ieslodzītajiem ieslodzījuma vietās. Pētījuma pamatā tiks izmantota ieslodzījuma vietās iegūtā informācija kopsakarā ar nacionālajiem normatīvajiem aktiem un ar tiem saistītajiem informatīvajiem avotiem.

Bakalaura darbs veidots trīs nodaļās. Pirmajā nodaļā tiks aplūkoti starptautiskie tiesību akti un uz to pamata pasludinātie tiesu spriedumi, kas skar personas tiesības uz veselību ieslodzījuma vietā. Otrajā nodaļā tiks pētīts tiesību apjoms nacionālajos tiesību aktos, pieņemtie tiesu nolēmumi, kas norāda uz pārkāpumiem ieslodzījuma vietās, kā arī normatīvo aktu izpildi ieslodzījuma vietās un ar to saistītā problemātika un iespējamie risinājumi. Trešajā nodaļā tiks analizēti ārvalstu normatīvie akti un salīdzināti ar Latvijas tiesību aktos ietvertu tiesību apjomu un piešķiršanas kārtību. Darba nobeigumā autore norādīs uz iespējamajiem normatīvo aktu papildinājumiem pastāvošo problēmu novēršanai.

1. PAMATTIESĪBU REGULĒJUMS STARPTAUTISKAJOS TIESĪBU AKTOS

Personas ievietošana ieslodzījuma vietās ir viena no sodu izpildes sastāvdaļām, kuru īstenojot ir jāievēro kriminālsodu izpildes tiesību principu sistēma, kura atzīmē pamatnorādījumus rīcībā ar notiesātajiem. Šie principi ir ietverti dažādos starptautiskos tiesību aktos, un tie aptver tā cilvēka tiesības, kuram tiek ierobežota brīvība.¹ Ieslodzītā tiesību ierobežošana ieslodzījumu vietās ir daļa no likumpārkāpēju prevencijas mehānisma, lai novērstu atkārtotu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu², tomēr personai šīs tiesības nedrīkst atņemt pilnībā. Ieslodzītajiem, tāpat kā jebkurai personai ārpus ieslodzījuma vietām, ir jānodrošina cilvēktiesību minimums, kas nepieciešams, lai nodrošinātu personas tiesības uz cienīgu izturēšanos.³ Garantu pret necilvēcīgu izturēšanos sevī ietver humānisma princips, kurš tiek skaidrots gan starptautiskajos, gan nacionālajos tiesību aktos⁴ kā nepieciešamais cilvēktiesību apjoms, kas ieslodzītajam ir jānodrošina. Tās ir ieslodzīto subjektīvās tiesības⁵ tikt nodrošinātam ar uzturu, medicīnas pakalpojumiem un viņa veselības stāvoklim atbilstošiem dzīves apstākļiem. Tā kā autore savā darbā aplūko cilvēktiesības, kas saistītas ar veselību, turpmāk tiks atzīmētas tās tiesību normas, kas norāda uz šo tiesību klātesamību.

1.1. Apvienoto Nāciju Organizācijas tiesību akti

Pirmais starptautiskais tiesību akts, kurš noteica personai minimālo cilvēktiesību garantu, ir 1948. gada 10. decembrī Apvienoto Nāciju Organizācijas (turpmāk – ANO) Ģenerālajā Asamblejā pieņemtā Vispārējā cilvēka tiesību deklarācija⁶ (turpmāk – Deklarācija), kurā ietverts tiesību apjoms, kam ir universāla piemērojamība un kas piemīt ikvienam cilvēkam bez diskriminācijas. Tiesības ir noteiktas kā neatņemamas un aizsargājamas tiesības, ko nodrošina valstis starptautiskās sadarbības ceļā.⁷

---

¹ Zahars V. Kriminālsodu izpildes tiesības. Vispārīgā daļa. Rīga: Zvaigzne ABC, 2003, 10.-11. lpp

² Turpat, 40. lpp.

³ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2008. gada 19. augusta lēmums lietā Nr. SKA-581/2008. Pieejams: http://at.gov.lv/files/uploads/files/archive/departament3/2008/08_ska_581.doc [aplūkots 2015. gada 6. martā]

⁴ Zahars V. Kriminālsodu izpildes tiesības. Vispārīgā daļa. Rīga: Zvaigzne ABC, 2003, 12. lpp.

⁵ Turpat, 41. lpp.

⁶ Vispārējā Cilvēktiesību deklarācija. Pieejams: <http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/vispcd.htm> [aplūkots 2015. gada 6. martā]

⁷ Kēnigs M. Cilvēktiesības. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2010, 49. lpp.

Deklarācijas 25. panta pirmā daļa norāda uz cilvēktiesību minimumu, kas nepieciešams cilvēka cienīgai dzīves līmeņa nodrošināšanai, tai skaitā iekļaujot tiesības uz uzturu, medicīniskajiem pakalpojumiem un nepieciešamo sociālo apkalpošanu.⁸

1966. gada 16. decembrī ANO Ģenerālajā Asamblejā pieņemtais Starptautiskais pakts par pilsoņu un politiskajām tiesībām⁹ (turpmāk – Pakts) papildina un paplašina iepriekš minētās Deklarācijas tiesību loku. Pakta 10. pants jau paredz ieslodzīto, kā atsevišķu personu grupu, tiesības uz humānu apiešanos un respektēšanu soda izciešanas laikā, kā arī Pakta 7. pants atzīmē necilvēcīgas izturēšanos aizliegumu pret ieslodzītajiem.

Valstij, kura ir atzinusi Paktu par juridiski saistošu, ir pienākums radīt tādu vidi, kurā pilnībā var nodrošināt un īstenot Paktā ietvertās tiesības, un valsts nedrīkst atteikties no tā ievērošanas nekādos gadījumos.¹⁰ Nenodrošinot Paktā ietvertās tiesības, personai tiek atņemts minimālais cilvēktiesību garants.

Deklarācija un Pakts ir daļa no Starptautiskās cilvēktiesību hartas (*International Bill of Human Rights*), kas nosaka pamattiesību bāzi tiesībām uz cilvēcīgu izturēšanos un veido pamatu cilvēktiesību aizsardzībai.¹¹

Vēlāk pieņemtie starptautiskie dokumenti jau tieši tiek attiecināti uz apiešanos ar ieslodzītajiem. Viens no tiem ir 1955. gada 30. augustā ANO pieņemtie Ieslodzīto režīma minimālie Standartnoteikumi (apiešanās ar ieslodzītajiem) (turpmāk – Standartnoteikumi)¹². Tajos ietvertas konkrētas normas, kuras nepieciešams ievērot ieslodzījuma vietās. Standartnoteikumu 10., 12. un 13. pants nosaka nepieciešamību nodrošināt ieslodzītajiem tādas dzīves apstākļus, kas atbilst personas veselības prasībām, kas nozīmē, ka ieslodzītais ir jānodrošina ar nepieciešamajām sanitārajām iekārtām, kā arī jābūt pieejamām atbilstošām mazgāšanās telpām.¹³ Vērtējot ietverto jēdzienu „personas veselības prasības”, ir secināms, ka personām ar fiziskiem traucējumiem ir nodrošināms viņiem viss nepieciešamais cilvēka cienīgiem dzīves apstākļiem tāpat kā jebkuram citam no ieslodzītajiem. 20. pants uzliek par pienākumu ieslodzīto noteiktos laikos nodrošināt ar kvalitatīvu uzturu, kas neietekmē personas veselību, kā arī dzeramo ūdeni jebkurā laikā, kad tas ieslodzītajam ir nepieciešams.

---

⁸Vispārējā Cilvēktiesību deklarācija. Pieejams: <http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/vispcd.htm> [aplūkots 2015. gada 6. martā]

⁹ Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām. Pieejams: <http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/pptpakc.htm> [aplūkots 2015. gada 6. martā]

¹⁰ Ziemeles I. redakcijā. Cilvēktiesības pasaulē un Latvijā. Rīga: SIA „Izglītības solī”, 2000, 46. lpp.

¹¹ Turpat, 43. lpp.

¹² [b.a.] Cilvēka Tiesības. Starptautisko līgumu krājums. I sējums. Apvienotās Nācijas Ņujorka un Ženēva, 1994, 243. lpp.

¹³ Turpat 245.-246. lpp.

Standartnoteikumu 22. un turpmākie panti nosaka medicīnisko pakalpojumu pieejamību ieslodzītajiem. Tajos norādīts uz vismaz viena ārstniecības personas pakalpojumu nodrošināšanas nepieciešamību ieslodzījuma vietās, kā arī attiecībā uz personām, kurām, ievietojot ieslodzījuma vietās, jau ir garīgi vai fiziski traucējumi, noteikt viņu aprūpei un ārstēšanas vajadzībām nepieciešamos medikamentus un tehnisko aprīkojumu. Vēl viens svarīgs aspekts ir ietverts 25. pantā, kurā noteiktais pienākums rūpēties par ieslodzīto garīgo un fizisko veselību ir ārstniecības personai.¹⁴

1990. gada 14. decembrī ANO ĢA tiek pieņemti Pamatprincipi attieksmei pret cietumniekiem. Šajā tiesību aktā ir ietverti īsi un kodolīgi principi, kurus nepieciešams ievērot ieslodzījuma vietā, liekot uzsvāru uz personas respektēšanu, cilvēcīgu apiešanos, kā arī atsaucas iepriekš minētajiem starptautiskajiem tiesību aktiem, norādot nepieciešamību saglabāt visas tajā ietvertās cilvēktiesības.¹⁵

Ir svarīgi atzīmēt arī divas galvenās ANO cilvēktiesību struktūras (*UN Human Rights bodies*) – ANO spīdzināšanas novēršanas komiteja un ANO īpašais ziņotājs par spīdzināšanu, kas uzrauga Konvencijas pret spīdzināšanu un citu nežēlīgu, necilvēcīgu vai pazemojošu izturēšanos vai sodīšanu īstenošanu (turpmāk – Spīdzināšanas konvencija).¹⁶ Spīdzināšanas novēršanas komitejas kompetencē ir izskatīt valstu ziņojumus, valstu iesniegumus pret citu valsti, kas neievēro Spīdzināšanas konvencijas noteikumus, kā arī personu iesniegumus.¹⁷ Šādā veidā tiek nodrošināts mehānisms, ar kura palīdzību valstis, kuras ir atzinušas šādu komitejas kompetenci, var kontrolēt Spīdzināšanas konvencijas ievērošanu, jo, lai gan spīdzināšanas aizliegums ir *jus cogens*¹⁸ norma, tomēr vēl joprojām ir novērojami šīs normas pārkāpumi.¹⁹

1.2. Eiropas Savienības tiesību akti

Efektīvai cilvēktiesību nodrošināšanai nav pietiekami ar tiem tiesību aktiem, kas regulē cilvēktiesības globālā līmenī, tādēļ, lai nostiprinātu personai pienākošo cilvēktiesību ievērošanu, ir pieņemts noteikts skaits reģionāla līmeņa tiesību avotu.

---

¹⁴ [b.a.] Cilvēka Tiesības. Starptautisko līgumu krājums. I sējums. Apvienotās Nācijas Ņujorka un Ženēva, 1994, 247-248. lpp.

¹⁵ Turpat, 263. lpp.

¹⁶ Clapham A., Robinson M. Realizing the right to health. Berne: Rüffer & Rub, 2009, p.186.

¹⁷ Ziemeles I. redakcijā. Cilvēktiesības pasaulē un Latvijā. Rīga: SIA „Izglītības solī”, 2000, 142. lpp.

¹⁸ Pamatojoties uz Vīnes konvencijas par starptautisko līgumu tiesībām 53. pantu, *jus cogens* ir imperatīva norma, kas ir pieņemta un atzīta starptautiskā valstu sabiedrībā kā norma, no kuras nav pieļaujama atkāpšanās.

¹⁹ Ziemeles I. redakcijā. Cilvēktiesības pasaulē un Latvijā. Rīga: SIA „Izglītības solī”, 2000, 143. lpp.

Kā svarīgākais tiesību akts ir atzīmējams 1950. gada 4. novembrī Eiropas Padomē (turpmāk – EP) pieņemtā Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija²⁰ (turpmāk – ECK). Atšķirībā no ANO Deklarācijas, ECK uzsvars tiek likts uz pilsoniskajām un politiskajām tiesībām, piešķirot ekonomiskajām un sociālajām tiesībām sekundāru nozīmi.²¹ ECK ietver normas, kuras ir ļoti būtiskas no veselības un cilvēka tiesību perspektīvas.²² Kā viena no ECK ietvertajām tiesībām ir 3. pantā nostiprinātās tiesības uz spīdzināšanas aizliegumu, no kuras nav pieļaujama atkāpšanās nekādā gadījumā.²³

ECK ir noteiktas tiesības uz veselību, taču negarantē tiesības uz augstāko iegūstamo veselības standartu. Tomēr Eiropas Cilvēktiesību tiesa (Turpmāk – ECT) pieturas pie viedokļa, ka valstij ir pienākums aizsargāt, respektēt un sekmēt personu veselību. Valsts pienākums aizsargāt indivīda veselību neaprobežojas tikai ar attiecībām starp valsti un personu. Valstij arī ir pienākums aizsargāt dzīvību un fizisko, garīgo un seksuālo personas integritāti pret citiem indivīdiem likumdošanas ceļā.²⁴

Kā jau iepriekš autore minēja, ECK 3. pantā ietvertās tiesības, kas aizliedz spīdzināšanu, iekļaujot sevī arī necilvēcīgu un pazemojošu apiešanos vai sodu, ir saistītas arī ar tiesībām uz veselību. ECT ir vairākkārt norādījusi, ka nenodrošinot personu ar nepieciešamo aprūpi, tas var radīt 3. panta pārkāpumu.²⁵ Pienākums aprūpēt pakļauj sev visas personas, kurām ir valsts noteikta brīvības atņemšana.²⁶

Lai izceltu ECK 3. pantā nostiprināto tiesību sakarību ar personas tiesībām uz veselību, ir nepieciešams atzīmēt ECT pasludinātos spriedumus. Autore turpmāk norādīs spriedumus, kuri ir saistīti ar izvēlētajiem tiesību uz veselību problēmjaudājumiem – tiesībām uz pilnvērtīgu uzturu, medicīniskajiem pakalpojumiem un personām ar invaliditāti nodrošinātajiem apstākļiem. Kā viens no tiem ir 2000. gada 26. oktobra spriedums *Kudla v. Poland*. ECT ir atzinusi – *Saskaņā ar ECK 3. pantu, valstij ir pienākums nodrošināt tādus apstākļus, kas ir savienojami ar cilvēka cieņu, lai veids un metodes, kādā tiek veikta kontrole, nepakļauj ieslodzīto ciešanām vai pārmērīgām grūtībām, kas pārsniedz*

---

²⁰ [b.a.] Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Eiropas Padomes līgumu izlase. Rīga: Elpa, 2000, 39.-55. lpp.

²¹ Kēnigs M. Cilvēktiesības. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2010, 65. lpp.

²² Toebe B., Hartlev M., Hendriks A., Herrmann J. Health and Human Rights in Europe. Cambridge: Intensia, 2012, p.26.

²³ Ziemeles I. redakcijā. Cilvēktiesības pasaulē un Latvijā. Rīga: SIA „Izglītības soļi”, 2000, 52. lpp.

²⁴ Toebe B., Hartlev M., Hendriks A., Herrmann J. Health and Human Rights in Europe. Cambridge: Intensia, 2012, p.30.,31.

²⁵ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 25781/94 Cyprus v. Turkey, para. 219. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-144151> [aplūkots 2015. gada 10. martā]

²⁶ Toebe B., Hartlev M., Hendriks A., Herrmann J. Health and Human Rights in Europe, Cambridge, Intensia, 2012. gads p.34.

ieslodzījuma vietai piemītošo nenovēršamo ciešanu apjomu un, lai ņemtu vērā noteiktās ieslodzījuma praktiskās prasības, ieslodzītā veselība un labklājība būtu adekvāti nodrošinātas, kā ar nodrošinot ieslodzīto ar nepieciešamo medicīnisko palīdzību.²⁷

Savukārt Spriedumā *Moisejevs pret Latviju* ECT nonāca pie secinājuma, ka ieslodzītajam, pietiekama uztura nenodrošināšanas dēļ, ieslodzījuma laikā ir konstatējama, kā persona, kurš ir piedzīvojis šādas ciešanas, necilvēcīga apiešanās. Tā kā ieslodzītais tika pārvietots un šajās dienās viņam netika nodrošināts pilnvērtīgs uzturs, tas ir uzskatāms par ECK 3. panta pārkāpumu. Spriedumā *Ilascu and others v. Moldova and Russia* aprakstītie ieslodzījuma vietas apstākļi norādīja uz ECK 3. panta pārkāpumu. Ieslodzītajiem kā netiešs sods tika paredzēta nenodrošināšana ar nepieciešamo uzturu, ēdienreizēs personām izsniedzot tikai maizi un tēju ar cukuru. Daži no ieslodzītajiem bija jānodrošina ar viņiem speciāli sagatavoto uzturu viņu veselības stāvokļa dēļ. Atsevišķos gadījumos ieslodzītos nenodrošinot ar pārtiku vispār. Iepriekš minētie apstākļi ietekmēja arī personu veselības stāvokli to gadu garumā, ko personas pavadīja ieslodzījuma vietā.²⁸

Arī attiecībā uz izturēšanos pret personām ar invaliditāti, ECT spriedumos ir konstatējusi ECK 3. panta pārkāpumu. Spriedumā *Price v. the United Kingdom* norādīts, ka turot personu ar smagu invaliditāti tādos ieslodzījuma apstākļos, kur personai ir dzīvībai bīstams aukstums, kur personas gulta ir tik cieta vai nesasniedzama, ka pastāv risks izveidoties brūcēm uz viņas ķermeņa, kā arī personai nav iespējas aiziet uz tualeti vai nomazgāties bez lielām grūtībām, ir pieņemams kā ECK 3. pantā pārkāpums.²⁹ Spriedumā *Grimailovs pret Latviju* atzīmēts, ka personai, kura spēja pārvietoties tikai ar ratiņkrēslu, bija liegta pieeja vairumam cietuma telpu un, neievērojot viņa vajadzības, netika veikti uzlabojumi un pielāgojumi, lai mazinātu telpu nepieejamības problēmu un, lai pārvietotos pa ieslodzījuma vietu, personai bija nepieciešama citu ieslodzīto palīdzība, jo medicīnas darbinieki, neskaitot medicīniskās pārbaudes, ikdienā palīdzību ieslodzītajam nesniedz, tā ir atzīstama par pazemojošu rīcību ECK 3. panta izpratnē. Tiesa uzsvēra, ka pienākumus nodrošināt ieslodzītajiem atbilstošus apstākļus ietver arī īpašo vajadzību apmierināšanu

---

²⁷ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 30210/96 Kudla v. Poland, para. 94. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-58920> [aplūkots: 2015. gada 10. martā]

²⁸ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 48787/99 Ilascu and others v. Moldova and Russia, para. 270-420. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-61886> [aplūkots 2015. gada 18. martā]

²⁹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 33394/96 Price v. the United Kingdom, para. 30. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-59565> [aplūkots 2015. gada 17. martā]

personām ar invaliditāti un valsts nevar no šī pienākuma izvairīties, lai arī tās pienākumus veic citi ieslodzītie.³⁰

Lai konstatētu ECK 3. panta pārkāpumu, no lietas būtiskajiem apstākļiem ir jāizriet, ka sagādātās ciešanas ietver to minimālo smaguma pakāpi, kas saskaņā ar ECK 3. pantu interpretējama kā pazemojoša apiešanās. Minimālo smaguma pakāpi nosaka praksē iedibinātie pamatprincipi, kas izriet no ECT spriedumiem, interpretējot ECK 3. pantu.³¹

Pirmais priekšnoteikums, lai gadījumu varētu attiecināt kā ECK 3. panta pārkāpumu, nosaka, ka sliktas izturēšanās gadījumā jāpasniedz noteikta minimāla smaguma pakāpe, taču šis minimums ir relatīvs. Tas ir atkarīgs no katras lietas apstākļiem, tādiem kā attiecīgās izturēšanās darbības laiks, tā fiziskās vai mentālās sekas, kā arī dažos gadījumos, dzimums, vecums un cietušā veselības stāvoklis.³²

Kā nākamais vērā ņemamais aspekts ir mērķa pazemot cietušo esamība vai neesamība. Apskatot jautājumu, vai sods vai izturēšanās ir pazemojoša ECK 3. panta izpratnē, Tiesa ņems vērā to, vai tā mērķis ir bijis personu pazemot vai arī, attiecībā uz rīcības sekām, tas ir negatīvi ietekmējis indivīda personību tādā veidā, kas nav savienojams ar ECK 3. pantu. Šajā gadījumā soda vai izturēšanās mērķis var būt nozīmīgs faktors.³³ Tomēr gadījumā, ja šāds mērķis nepastāv vai arī nav pierādījumu, kas norādītu uz nolūku pazemot ieslodzīto, tas nevar būt par pamatu pilnībā izslēgt ECK 3. panta pārkāpuma iespējamību.³⁴ Jāņem vērā arī ECT spriedumā *Tyrer v. the United Kingdom* minētais, ka arī soda izpildes publicitāte var būt būtisks faktors, tulkojot pazemojošu izturēšanos ECK 3. panta izpratnē. Tiesa neuzskata, ka publicitātei ir jābūt kā obligātam faktoram, lai atzītu to par ECK 3. panta pārkāpumu, ir pietiekami, ka cietušais pats jūtas pazemots, lai arī citiem nemaz par to nav zināms.³⁵

Turpmākais princips nosaka valsts pienākumu nodrošināt ieslodzītajiem tādas apstākļus, kas ir savienojami ar cilvēka cieņu. ECK 3. pants nevar tikt interpretēts kā noteikts obligāts pienākums atbrīvot aizturētās personas veselības apsvērumu dēļ, tomēr tas

---

³⁰ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 6087/03 Grimailovs v. Latvia, para. 157.-162. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-121610> [aplūkots 2015. gada 17. martā]

³¹ Factsheet - Prisoners' health - related rights. Pieejams: http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Prisoners_health_ENG.pdf [aplūkots 2015. gada 10. martā]

³² Reports of Judgement and decisions. 2003-V. McGlinchey and Others v. the United Kingdom, p.197.-198. Pieejams: http://www.echr.coe.int/Documents/Reports_Recueil_2003-V.pdf [aplūkots 2015. gada 17. martā]

³³ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 20972/92 Raninen v. Finland, para. 55. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-58123> [aplūkots 2015. gada 17. martā]

³⁴ Reports of Judgement and decisions. 2001-III. Peers v. Greece, p. 297. Pieejams: http://www.echr.coe.int/Documents/Reports_Recueil_2001-III.pdf [aplūkots 2015. gada 17. martā]

³⁵ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 5856/72 Tyrer v. the United Kingdom, para. 32. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57587> [aplūkots 2015. gada 17. martā]

uzliek par pienākumu valstij aizsargāt labklājību personai, kurai ir atņemta brīvība, kā piemēru minot tai nodrošināt nepieciešamo medicīnisko palīdzību³⁶, kā arī pienākums pienācīgi ēdināt³⁷.

Svarīgu atziņu ECT ir ietvērusi spriedumā *Henaf v France*, norādot uz to, ka konkrētas darbības, kas agrāk ietilpa necilvēcīgas un pazemojošas izturēšanās definīcijā, taču netiek kvalificētas kā spīdzināšana, nākotnē var tikt klasificētas citādāk. Ir iespējama smagāka iespējamo darbību kvalifikācija, kas ietilptu ECK 3. panta definīcijā, sasniedzot nepieciešamo minimālo smaguma līmeni.³⁸

No iepriekš minētā ir redzams, ka personu nenodrošinot ar nepieciešamo uzturu un medicīnisko palīdzību, kā arī liedzot piemērotus ieslodzījuma vietas apstākļus personām ar invaliditāti, kas ir personas tiesības uz veselību, ir konstatēts ECK 3. panta pārkāpums. Tas pierāda šī panta un tiesību uz veselību kopsakarību, kopā veidojot pamatu tiesību nodrošināšanai un aizsardzībai reģionālā līmenī.

Konkretizējot personām to piešķirtās cilvēktiesības, EP ir pieņēmusi atsevišķas rezolūcijas un rekomendācijas, nosakot konkrētas tiesības un pienākumus attiecībā pret ieslodzītajiem un ieslodzījuma vietām.

Pirmais tiesību akts, kurš tiek pieņemts 1962. gada 1. februārī EP, ir Rezolūcija (62)2 Par ieslodzīto vēlēšanu, civilajām un sociālajām tiesībām (Turpmāk – Rezolūcija (62)2).³⁹ Šis dokuments ir izstrādāts, ņemot vērā ANO izstrādātos Standartnoteikumus, un papildināts ar mērķi noteikt ietvaru, kas normatīvi regulē apcietinātā kā indivīda tiesības, atrodoties ieslodzījuma vietā.

Rezolūcijas (62)2 C daļa nosaka pamatnoteikumus ieslodzīto pilsonisko tiesību īstenošanai ieslodzījuma vietās. Viena no pilsoniskajām tiesībām ir spīdzināšanas un necilvēcīgas izturēšanās aizliegumu, kas sevī ietver ietekmi ir personas veselību, veselības stāvokli attiecīgajā laikā⁴⁰, un Rezolūcija (62)2 aizliedz jebkādā gadījumā apgrūtināt un ietekmēt viņam esošās tiesības, izņemot gadījumus, kad tas nav savienojams ar ieslodzījuma vietas nepieciešamības un likumpārkāpēja sodīšanas mērķiem.

³⁶ Reports of Judgement and decisions. 2002-IX. *Mouisel v. France*, p. 240. Pieejams: http://www.echr.coe.int/Documents/Reports_Recueil_2002-IX.pdf [aplūkots 2015. gada 17. martā]

³⁷ Reports of Judgement and decisions. 2004-VII. *Ilaşcu and others v. Moldova and Russia*, p. 292. Pieejams: http://www.echr.coe.int/Documents/Reports_Recueil_2004-VII.pdf [aplūkots 2015. gada 17. martā]

³⁸ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 65436/01 *Henaf v. France*, para. 55. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-61480> [aplūkots 2015. gada 17. martā]

³⁹ Resolution (62)2. Electoral, civil and social rights of prisoners – Recommendation 195. Pieejams: http://www.eods.eu/library/CoE_Recommendation%20on%20the%20Electoral,%20Civil%20and%20Social%20Rights%20of%20Prisoners_1962_EN.pdf [aplūkots 2015. gada 9. martā]

⁴⁰ Pilsoniskās un politiskās tiesības <http://www.tiesibsargs.lv/cilvektiesibas/pilsoniskas-un-politiskas-tiesibas/> Pieejams: [aplūkots 2015. gada 9. martā]

Ņemot vērā iepriekš pieņemto Standartnoteikumu nozīmīgumu ieslodzījuma vietu darbībā, izstrādāta arī Rezolūcija (73)5 – minimālie standartnoteikumi par apiešanos ar ieslodzītajiem⁴¹ (turpmāk – Rezolūcija (73)5), kura pieņemta EP 1973. gada 19. janvārī, kas tāpat kā Rezolūcija (62)2 sastādīta, balstoties uz Standartnoteikumiem. Rezolūcijā (73)5 nav ietverts detalizēts noteikumu uzskaitījums, bet gan noteikti atsevišķi elementi, principi, kurus jāievēro attieksmē pret ieslodzītajiem.

Rezolūcijas (73)5 14. un 15. pants uzliek par pienākumu personu nodrošināt ar visiem nepieciešamajiem piederumiem un iekārtām, kādas nepieciešamas ieslodzītā veselības un tīrības apsvērumu dēļ. Šis regulējums ir līdzīgs kā ir noteikts Standartnoteikumos. 19. pants nosaka nepieciešamību nodrošināt ieslodzīto ar piemērotu uzturu noteiktos laikos un dzeramā ūdens pieejamību. Papildinot Standartnoteikumos ietvertos nosacījumus, šajā pantā detalizētāk paskaidrots, kas un kāds ir piemērots uzturs, skatot katru ieslodzīto individuāli. Pantā ir noteikts „*Saskaņā ar standartiem, kurus izstrādājušas kompetentas, ar veselības jomu saistītas personas, administrācijai ir jānodrošina ieslodzītā konkrētā laikā ar uzturu, kas ir atbilstoši pagatavota un pasniegta un kas apmierina gan kvalitātes, gan kvantitātes ziņā, ievērojot dietoloģijas un higiēnas paradumus, kā arī ņemot vērā personas vecumu, veselības stāvokli, darba stilu un, cik vien iespējams, jebkādas vajadzības, kas balstītas uz filozofiskiem vai reliģiskiem uzskatiem*”. No iepriekš minētā secināms, ka tiesības tik nodrošināt ar nepieciešamo uzturu, reģionālā līmenī ir labāk noregulētās nekā globālā līmenī un personai ir lielākas iespējas īstenot un aizsargāt savas tiesības. Rezolūcijas (73)5 21.-26. pantā ir noteiktas normas, kas ir saistītas ar medicīniskajiem pakalpojumiem. Šajos pantos ietvertās normas ir pārņemtas no Standartnoteikumos ietvertajām.

Papildinot jau iepriekš minēto tiesību klāstu, EP ir izstrādājusi ieteikumus, kas skar ieslodzījuma vietu darbību. Kā viens no tiem ir Ieteikums Rec(2006)2⁴² – dalībvalstīm par Eiropas cietumu noteikumiem (turpmāk – Ieteikums Rec(2006)2), kas ir pieņemts 2006. gada 11. janvārī, aizstājot 1987. gada 12. februārī sastādīto Ieteikumu R(87)3 – Eiropas cietumu noteikumus⁴³. Rec (2000)2 ir ietverts plašāki un detalizētāki norādījumi,

---

⁴¹ Resolution (73)5 Standard minimum rules for the treatment of prisoners. Pieejams: <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=588982&SecMode=1&DocId=645672&Usage=2> [aplūkots 2015. gada 9. martā]

⁴² Ministru komitejas Ieteikums Rec(2006)2 dalībvalstīm par Eiropas cietumu noteikumiem. Pieejams: http://www.coe.int/t/DGHL/STANDARDSETTING/PRISONS/EPR/Rec_2006_2Latvia.pdf [aplūkots 2015. gada 9. martā]

⁴³ European prison rules. Recommendation No. R(87)3. Pieejams: <http://www.uncjin.org/Laws/prisrul.htm> [aplūkots 2015. gada 9. martā]

kas saistīti ar uztura un medicīnisko pakalpojumu nodrošināšanu ieslodzītajiem, kā jebkurā no iepriekš minētajiem tiesību aktiem.

Būtisks uzsvars šeit ir likts uz veselības aprūpi ieslodzītajiem, tam atvēlot atsevišķu nodaļu. Nodaļa ir balstīta uz medicīniskās aprūpes organizēšanu, ārstniecības personu darbības virzienu noteikšanu, definējot par savu darbības mērķi atklāt un ārstēt veselības problēmas. Šis arī ir pirmais avots, kurā ir konkrēti noteikts, ka ieslodzītajiem ir tiesības uz visiem ārstniecības pakalpojumiem, kādi pieejami valstī, tāpat kā jebkurai personai ārpus ieslodzījuma vietas. Tomēr, tā kā ieteikumam ir tikai rekomendējošs raksturs, tas valstīm nav juridiski saistošs.

Jāatzīmē arī ES kontekstā esošie tiesību uzraudzības institūti – Eiropas Komiteja spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai (turpmāk – CPT). CPT ir izveidota saskaņā ar Eiropas konvenciju par spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanu⁴⁴. CPT izpauž savu kontroli kā regulāras vizītes dažādās ieslodzījumu vietās. Tur CPT novērtē apstākļus, kādi ir ieslodzījumu vietās un, ja nepieciešams, izstrādā ieteikumus un uzlabojumus konkrētajā valstī.⁴⁵ Komisija veic savu darbu, ievērojot sadarbības un konfidencialitātes pamatprincipus savās attiecībās ar konvencijas dalībvalstīm, mudinot tās novērst ar cilvēktiesību ierobežošanu saistītos pārkāpumus ieslodzījumu vietās.⁴⁶

---

⁴⁴ Eiropas konvencija par spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanu un tās protokoliem. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=46428> [aplūkots: 2015. gada 18.martā]

⁴⁵ Clapham A., Robinson M. Realizing the right to health. Berne: Rüffer & Rub, 2009, p.186.

⁴⁶CPT standarti. <http://www.cpt.coe.int/lang/lva/lva-standards.pdf> [aplūkots 2015. gada 18. martā]

2. PAMATTIESĪBU REGULĒJUMS NACIONĀLAJOS TIESĪBU AKTOS UN TO PIEMĒROŠANA

Latvijas Republikas Satversmes (Turpmāk – Satversme) VIII nodaļā „Cilvēka pamattiesības” 89. pantā ir noteikts, ka „*Valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar šo Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem*”.⁴⁷ Panta norāda uz normatīvajos aktos ietverto tiesību atzīšanu un aizsargāšanu, kas nozīmē valsts pienākumu veikt konkrētas darbības, vai atturēties no tām, īstenojot personai garantētās tiesības. Lai noskaidrotu šo pamattiesību saturu, pret kuru valsts institūcijām ir gan pozitīvi, gan negatīvi pienākumi, autore šajā nodaļā apskatīs nacionālajos tiesību aktos ietverto pamattiesību apjomu, kas ir saistīts ar personas tiesībām uz veselību.

2.1. Latvijas Republikas Satversme

Satversmes 111. pants nosaka „*Valsts aizsargā cilvēku veselību un garantē ikvienam medicīniskās palīdzības minimumu*”. 111. pants ietver pamattiesības veselības aizsardzības jomā. Pantā tiek izdalītas divas atsevišķas tiesības, kuras ir uzliktas par pienākumu nodrošināt valstij – cilvēka veselības aizsargāšana un medicīniskās palīdzības minimuma garantēšana ikvienam.⁴⁸ Šīs pamattiesības izpratnē tiek atzīts, ka „*ikvienam cilvēkam ir tiesības baudīt pēc iespējas augstāku/labāku veselības stāvokli*”.⁴⁹ Cilvēka veselības aizsardzība iekļauj personas kā indivīda veselības aizsardzību un viņa tiesības uz veselību. Satversmes tiesa savos spriedumos netieši arī ir norādījusi, ka 111. pantā noteiktās tiesības ietver arī ieslodzītajiem saņemt pilnvērtīgu pārtiku.⁵⁰ Ir nepieciešams apskatīt katru no pantā ietvertajām tiesībām, lai noskaidrotu apjomu, kādā valsts garantē indivīda tiesības uz veselību.

1. Valsts aizsargā cilvēka veselību – šis tiesību saturs ir tulkojams paplašināti, tajā ietverot tiesības uz atbilstošu veselības aprūpi, piekļuvi dzeramajam ūdenim, atbilstoši

---

⁴⁷ Latvijas Republikas Satversme: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=57980/> [aplūkots 2015.gada 13. martā]

⁴⁸ Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 611. lpp.

⁴⁹ Constitution of the world health organization. Pieejams: http://www.who.int/governance/eb/who_constitution_en.pdf [aplūkots 2015. gada 10. martā]

⁵⁰ Par “Izmeklēšanas cietumu iekšējās kārtības noteikumu” 59.1.6., 66. un 68.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 89., 95. un 111.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2002. gada 22. oktobra spriedums lietā Nr. 2002-04-03. Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/2002-04-03.rtf> [aplūkots 2015.gada 13. martā]

sanitārajiem apstākļiem un tiesības saņemt uzturu. Viena no šīs tiesības realizēšanas daļām ir vienlīdzīga pieejamība, kas nosaka, ka medicīnas pakalpojumi ir jābūt pieejami ikvienam bez diskriminācijas⁵¹, tātad personu lokā iekļaujot arī likumpārkāpējus ieslodzījuma vietās. Ieslodzījuma vietās ir svarīgi likt uzsvaru vienlīdzīgas pieejamības aspektiem, tādiem kā diskriminācijas aizliegums, fiziskā un ekonomiskā pakalpojuma pieejamība. Ieslodzītajiem ir jānodrošina iespēja fiziski sasniegt veselības aprūpes pakalpojumus,⁵² tāpat, kā tas tiek nodrošināts personām ārpus ieslodzījumu vietām, taču šis medicīnas pakalpojumu apjoms ir atkarīgs no finansiālā stāvokļa valstī. Tomēr finansiālais stāvoklis nedrīkst būt par iemeslu diskriminācijai pakalpojumu nodrošinājuma apmērā atsevišķām sociālajām grupām. Realizējot šīs tiesības, ir nepieciešams arī ievērot nosacījumus, kas attiecas uz pakalpojumu kvalitāti, tajā ietverot kvalificētu medicīnisko personālu, kā arī apstiprinātu medikamentu un iekārtu lietošanu. Valstij ir jāatturas no vienlīdzīgas pieejamības liegšanas vai ierobežošanas ieslodzītajiem.⁵³

2. Valsts garantē medicīniskās palīdzības minimumu – šo tiesību apjomu katram indivīdam vai konkrētām personu grupām nosaka likumi vai Ministru kabineta noteikumi (turpmāk – MK not.)⁵⁴. Ieslodzītajiem šīs normas saturu nosaka 2014. gada 14. janvāra MK not. Nr. 25 „Noteikumi par apcietināto un notiesāto personu veselības aprūpi ieslodzījuma vietās”.⁵⁵ Satversmes tiesa ir atzinusi, ka pamattiesību nodrošināšana no valsts puses var būt atkarīga no tai rīcībā esošajiem resursiem, taču nekādā veidā nevar būt par pamatu valstij atteikties īstenot pamattiesības,⁵⁶ citā spriedumā norādot, konkretizējot iepriekš minēto, ka valstij ir rīcības brīvība, nosakot resursu apjomu, kādā valsts ir gatava nodrošināt pamattiesības, taču šī rīcības brīvība nav absolūta un pienākums nodrošināt ieslodzītajiem uzturu pēc savas būtības jau nepieļauj iespēju atteikties izpildīt šo saistību, šādā veidā sašaurinot valsts rīcības brīvību.⁵⁷

---

⁵¹ Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 627. lpp.

⁵² Turpat, 628. lpp.

⁵³ Turpat, 628., 629. lpp.

⁵⁴ Turpat 630. lpp.

⁵⁵ Noteikumi par apcietināto un notiesāto personu veselības aprūpi ieslodzījuma vietās: Ministru kabineta 2014. gada 14. janvāra noteikumi Nr.25. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=263883> [aplūkots 2015.gada 10. martā]

⁵⁶ Par Ministru kabineta 2006. gada 31. oktobra noteikumu Nr. 899 “Ambulatorajai ārstēšanai paredzēto zāļu un medicīnisko ierīču iegādes izdevumu kompensācijas kārtība” 100. un 100.1 punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2008. gada 29. decembra spriedums lietā Nr. 2008-37-03. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/spriedums_2008-37-03.htm [aplūkots 2015.gada 13. martā]

⁵⁷ Par Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumu Nr.1022 „Noteikumi par ieslodzīto personu uztura un sadzīves vajadzību materiālā nodrošinājuma normām” 1. pielikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 111. pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2010. gada 9. marta spriedums lietā Nr.

Lai garantētu pilnvērtīgu tiesību uz veselību nodrošināšanu, Satversmes 111. pants ir jāanalizē kopsakarā ar Satversmes 95. pantu, kurā noteikts „*Valsts aizsargā cilvēka godu un cieņu. Spīdzināšana, citāda cietsirdīga vai cieņu pazemojoša izturēšanās pret cilvēku ir aizliegta. Nevienam nedrīkst pakļaut nežēlīgam vai cilvēku cieņu pazemojošam sodam.*”. Panta formulējums ir līdzīgs, kāds tas ir noteikts starptautiskajos tiesību aktos, sevī ietverot plašu citu Satversmē noteikto tiesību loku, kuras ir aizsargājamas šī panta tvērumā. Tātad gan aizskarot cilvēka cieņu un godu, gan spīdzinot, var tikt aizskartas Satversmē noteiktās pamattiesības, tai skaitā tiesības uz veselību (Satversmes 111. pants).⁵⁸ Spīdzināšana sevī ietver cietsirdīgu rīcību, izturēšanos pret individu, kuras rezultātā personai var tikt radīts kaitējums, kas var būt gan morāls kaitējums, gan fiziskas ciešanas.⁵⁹ Individam radītais morālais kaitējums ietver pašcieņas aizskārumu.⁶⁰ No iepriekš minētā secināms, ka definētās klauzulas ir savstarpēji saistītas un tulkojamas paplašināti.⁶¹ Tomēr ne katra necilvēcīga izturēšanās pret personu ir atzīstama par spīdzināšanu Satversmes 95. panta izpratnē, tādēļ kā pamatkritērijs darbības atzīšanai par spīdzināšanu ir personai radīto ciešanu intensitāte.⁶² Satversmes tiesa, šo jautājumu vērtējot kopsakarā ar Satversmes 111. pantu, spriedumā norādījusi, ka pieteicējam, lai darbības tiktu atzītas par pazemojošu un nehumānu rīcību Satversmes 95. panta izpratnē, ir jānorāda uz pamatotiem Satversmes 111. panta pārkāpumiem.

Tomēr, lai nodrošinātu arī citas Satversmē paredzētās pamattiesības, Satversmes 116. pants paredz citos pantos ietverto pamattiesību ierobežošanu. Lai arī Satversmes 111. pants nav ietverts Satversmes 116. pantā kā ierobežojama tiesība, tas nenozīmē, ka tiesības uz veselību ir absolūtas.⁶³ Satversmes tiesa ir atzinusi iespēju ierobežot apcietināto pamattiesības, tai skaitā tiesības uz veselību, vienīgi ar likumu vai uz likuma pamata.⁶⁴

2009-69-03. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/spriedums_2009-69-03.htm/ [aplūkots 2015.gada 13. martā]

⁵⁸ Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 206. lpp.

⁵⁹ Turpat, 211. lpp.

⁶⁰ Turpat, 209. lpp.

⁶¹ Turpat, 206. lpp.

⁶² Turpat, 212. lpp.

⁶³ Par “Izmeklēšanas cietumu iekšējās kārtības noteikumu” 59.1.6., 66. un 68.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 89., 95. un 111.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2002. gada 22. oktobra spriedums lietā Nr. 2002-04-03. Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/2002-04-03.rtf> [aplūkots 2015.gada 17. martā]

⁶⁴ Par Tieslietu ministrijas ar 2001.gada 9.maija rīkojumu Nr.1-1/187 apstiprināto „Pagaidu noteikumu par aizdomās turēto, apsūdzēto, tiesājamo un notiesāto personu turēšanas kārtību izmeklēšanas cietumos” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 95. un 111.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas

2.2. Latvijas Sodū izpildes kodekss un uz tā pamata izdotie normatīvie akti

Latvijas Sodū izpildes kodekss⁶⁵ (turpmāk – LSIK) ir būtiskākais normatīvais akts, kas regulē soda izpildes kārtību. LSIK 8. pants nosaka „soda izpildes mērķis ir efektīvi piemērot notiesātajam visus šajā kodeksā noteiktos soda izpildes noteikumus, tādējādi nodrošinot personas resocializāciju un tiesisku uzvedību pēc soda izpildes”. Veicot kriminālsoda izpildi, ir jāievēro 4. pantā ietvertie pamatprincipi, kas novērš soda izpildes laikā spīdzināšanas un necilvēcīgas izturēšanās aizlieguma pārkāpumu iespējamību, kā arī nodrošina diskriminācijas aizlieguma ievērošanu. LSIK noteiktais regulējums, attiecībā uz ieslodzītā tiesībām uz veselības nodrošināšanu, ir saistīts ar ieslodzītā tiesisko stāvokli, kas ir noteikts LSIK 9. pantā. Pantā ir norādīts, ka persona saglabā viņai likumā noteiktās tiesības un pienākumus, taču tās ierobežo likumā noteikti konkrēti ierobežojumi ieslodzītajiem, taču tiktāl, cik tas nav pretrunā ar sodū izpildes mērķi un pamatprincipiem. LSIK 77. un 78. pants norāda uz ieslodzītā tiesībām uz uzturu, sadzīves un medicīnas pakalpojumu nodrošināšanu. Abas šīs normas ir blanketas tiesību normas, tādēļ pilns šo tiesību apjoms ir ietverts 2006. gada 19. decembra MK not. Nr. 1022 „Noteikumi par ieslodzīto personu uztura un sadzīves vajadzību materiālā nodrošinājuma normām”⁶⁶ (turpmāk – MK not. Nr. 1022) un 2014. gada 14. janvāra MK not. Nr. 25 „Noteikumi par apcietināto un notiesāto personu veselības aprūpi ieslodzījuma vietās” (turpmāk – MK not. Nr. 25). Abi normatīvie akti jāvērtē kopsakarā ar LSIK, tāpēc autore sniegs tiesību normu izklāstu, kurās konkretizēts ieslodzītajiem piešķiramais tiesību apjoms.

Viens no MK not. Nr. 1022 darbības mērķiem ir noteikt kārtību, kādā ieslodzītais saņems nepieciešamo uzturu. Atkarībā no ieslodzītā vecuma, veselības stāvokļa, filozofiskās un reliģiskās pārliecības, kā arī no personas auguma. Personas augums ir jauns rādītājs, kurš nevienā iepriekš minētajā tiesību aktā vēl nav bijis iekļauts. Norma nosaka personām, kuras ir garākas par 195 cm, saņemt vēl klāt pie savas dienas uztura normas pusi jau no viņam piešķirtā daudzuma. Šī norma ir uzskatāma kā papildus nosacījums, kuru ievērojot, personai ir tiesības saņemt lielāku pārtikas produktu daudzumu. Kā speciālā

2001. gada 19. decembra spriedums lietā Nr. 2001-05-03. Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/2001-05-03.rtf> [aplūkots 2015. gada 17. martā]

⁶⁵ Latvijas Sodū izpildes kodekss: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=90218> [aplūkots 2015. gada 13. martā]

⁶⁶ Noteikumi par ieslodzīto personu uztura un sadzīves vajadzību materiālā nodrošinājuma normām: Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumi Nr.1022. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=150405> [aplūkots 2015. gada 13. martā]

uztura norma ir ietverta arī dienas norma atkarībā no ieslodzītā atrašanās vietas, šajā gadījumā, ja persona īslaicīgi atrodas ārpus ieslodzījuma vietas.

Uztura nodrošināšanas kārtība paredz ieslodzīto dalījumu sešās grupās, pēc iepriekš minētajiem rādītājiem, katrai no grupām nosakot savu specifisko pārtikas daudzumu, lai sagādātu personām pilnvērtīgu uzturu, ņemot vērā viņu vajadzības. Speciāli tiek izdalīta un noregulēta kārtība, kādā tiek piešķirtas dienas uztura normas nepilngadīgajiem ieslodzītajiem un ieslodzītajiem, kuru slimības ir saistītas un atkarīgas no uzturā lietojamajiem pārtikas produktiem. Ja ieslodzītajam nav īpašu vajadzību, viņš savu dienas uztura devu saņem pēc MK not. Nr. 1022 noteiktās pamatnormas. Katras personu grupas nepieciešamo uztura daudzumu nosaka MK not. Nr. 1022 1. un 2. pielikums, nosakot dienas uztura normā katra pārtikas produkta daudzumu, kuru ieslodzītais saņem. MK not. Nr. 1022 ietverta arī īpaša norma, kas ieslodzītajiem ļauj nodrošināt daudzveidīgāku produktu izvēli dienas uztura normas ietvaros. Norma nosaka savstarpēji aizstājamus produktus, ar kuriem personas var aizstāt pamatnormās noteiktos, attiecīgi konkrēta dienas uztura produkta daudzumu apmainot pret vēlamā aizstājamā produkta daudzumu.

MK not. Nr. 25 nosaka ieslodzītajiem kārtību un apjomu, kādā sniedzami medicīniskie pakalpojumi. Tiek konkretizēts to medicīnisko pakalpojumu loks, kuru ieslodzītais var saņemt bez maksas. Ja ieslodzītajam nepieciešama ārstēšana, MK not. Nr. 25 paredz gan stacionāro, gan ambulatoro ārstēšanu, norādot uz iestādēm, kas to izpilda un procedūrām, kādas nepieciešamības gadījumā tiek veiktas. Atsevišķi ir ietverta arī norma, kura ļauj ieslodzītajam ar ieslodzījuma vietas priekšnieka atļauju, pašam par saviem līdzekļiem, iegādāties medikamentus, kurus ir ieteicis ieslodzījuma vietas ārsts.

Lai nepieļautu un novērstu slimību izplatīšanos, ieslodzījumu vietās tiek noteikta ieslodzītā veselības pārbaude, gan pēc uzņemšanas ieslodzījuma vietā, gan profilaktiskā reizi gadā. Veikt šīs pārbaudes ir ieslodzītā pienākums. Tomēr ne visos gadījumos, kad personai ir veselības traucējumi, tai ir pienākums veikt pārbaudi. MK not. Nr. 25 iever normu, kura nosaka personas tiesības vērsties ar iesniegumu pie ieslodzījuma vietas ārsta, lai veiktu invaliditātes noteikšanas ekspertīzi. Tātad, ja personai ilgstoši veselības traucējumi, tikai pēc pašas personas iniciatīvas var piešķirt invaliditāti.

Iepriekš minētie tiesību akti un tajos ietvertās normas ir pamats ieslodzītajiem realizēt tiesības uz veselību ieslodzījumu vietās, saņemot nepieciešamo pilnvērtīga uztura daudzumu un medicīniskos pakalpojumus.

2.3. Nacionālo tiesību aktu pārkāpumi un ieslodzījuma vietu atbildība

Tiesību aktos ietverto tiesību nenodrošināšanas gadījumā ieslodzītajam ir tiesības vērsties tiesībsargājošās institūcijās, kas ir vērtējams kā tiesību uzraudzības institūts nacionālā līmenī. Ieslodzītajam ir tiesības īstenot atsevišķus tiesību aizsardzības institūtus arī pirms vērsšanās tiesā, tomēr iesniegtie pieteikumi tiesā norāda uz ieslodzījuma vietu bezdarbību pārkāpumu novēršanas nepieciešamības gadījumā pēc ieslodzītā lūguma.

Administratīvā tiesa spriedumos ir konstatējusi atsevišķu ieslodzījuma vietu faktiskās rīcības gadījumus, kas saistīti ar ieslodzīto tiesībām uz veselību, norādot, kādiem apstākļiem iestājoties, rīcība ir uzskatāma par pamatotu pārkāpumu. Pieteikumos norādīti dažādi iemesli un fakti, kas izraisa negatīvās sekas. Kā jau iepriekš minēts, viena no tiesībām uz veselību sastāvdaļa ir tiesības uz pilnvērtīgu uzturu, atrodoties ieslodzījuma vietā. Veids, kā izpaužas pilnvērtīga uztura nodrošināšanas ir plašs, tāpēc, vērtējot pārkāpuma iespējamību, ir nepieciešams izvērtēt konkrētās situācijas būtiskos apstākļus.

Viena no uztura neatņemamajām daļām ir tajā esošais vitamīnu daudzums, kas organismam ir nepieciešams, kas nozīmē, ka, nodrošinot pilnvērtīgu uzturu, persona tiks nodrošināta ar nepieciešamo vitamīnu daudzumu, kas vajadzīgs normālai organisma funkcionēšanai. Nenodrošinot nepieciešamos pārtikas produktus, līdz ar to arī samazinās vitamīnu daudzums. Tiesa konstatējusi, ka šajā gadījumā pārkāptas personas tiesības uz veselību. Attiecīgajā gadījumā ieslodzītais sūdzējās par vitamīnu un minerālvielu trūkumu, sakarā ar dienas uztura normas samazināšanos atsevišķām produktu grupām, kā rezultātā personai pasliktinājās veselības stāvoklis. Tiesa arī atzīmēja, lai konstatētu pārkāpuma smagumu, ir jāvērtē, cik ilgu laika posmu šis pārkāpums ietekmēja personas tiesības.⁶⁷

Atsevišķus ēšanas paradumus nosaka arī personas reliģiskā pārliecība, un tās tiesības uz atbilstošu uzturu arī ir apstiprinājusi tiesa spriedumā. Spriedumā norādīts, ka personas tiesības uz reliģiskās pārliecības brīvību ietver sevī arī tiesības izvēlēties savu uzturu, atbilstoši sevis izvēlētai reliģijai. Šajā gadījumā persona, kura ir Harē Krišnas kustības piekritēja, ir izvēlējusies veģetāru uzturu, kuru, saskaņā ar reliģiju, viņa ir jāievēro. Saskaņā ar reliģisko pārliecību, persona nedrīkstēja savā uzturā lietot gaļu, zivis, olas, taukus, sīpolus, ķiplokus, tēju, kafiju un sēnes, tomēr, lai viņai sagādātu nepieciešamo uzturu, iestādei nebūtu īpašā veidā ar savdabīgiem produktiem jāpagatavo atsevišķs ēdiens, no kā secināms, ka tas neapgrūtina šo pienākuma izpildi, tāpēc ieslodzījuma vietas faktiskā

⁶⁷ Latvijas Republikas Administratīvās apgabaltiesas 2013. gada 13. decembra spriedums lietā Nr. A420708210. Pieejams: www.l2d.lv/v.php?i=84310 [aplūkots: 2015. gada 20. martā]

rīcība, nenodrošinot personai attiecīgo uzturu, ņemot vērā viņa reliģisko pārliecību, ir atzīstama par prettiesisku un pretrunā ar ECK 9. pantu un Satversmes 111. pantu, kas nosaka domu, apziņas un reliģijas brīvību, kurā ietvertas tiesības reliģijā atzītos rituālus.⁶⁸

Vēl viens būtisks aspekts, ko tiesa atzīmē, ir ieslodzītā nodrošināšana ar uzturu konvojēšanas laikā. Šajā gadījumā, tiesa ir secinājusi, ka no normatīvajiem aktiem, kas nosaka kārtību ieslodzīto nodrošināšanai ar uzturu, izriet pienākums ieslodzītos nodrošināt ar trim ēdienreizēm dienā, starp ēdienreizēm ievērojot saprātīgu starplaiku. Tas nozīmē, ka, lai arī persona fiziski neatrodas ieslodzījuma vietā, viņai ir jāsaņem šīs trīs ēdienreizes, ko varēja nodrošināt ar sausās pārtikas un dzeramā ūdens izsniegšanu pirms konvojēšanas. To, ka divas ēdienreizes tiek savienotas vienā, nevar uzskatīt par pilnvērtīgu pienākuma izpildi, bet gan vienas ēdienreizes palielināšanu, kur nav arī ievērots saprātīgais starplaiks starp ēdienreizēm, tādā veidā aprobežojot ieslodzītajam tiesības saņemt viņam pienākošo uzturu attiecīgajā laikā.⁶⁹ Arī gadījumā, ja konvojēšana ir bijusi par pamatu ēdienreizes nesaņemšanai tikai tādēļ, ka tika nokavēta ieslodzījuma vietas dienas kārtībā noteiktais ēdināšanas laiks, tas nevar būt par attaisnojumu ēdienreizes neizsniegšanai vispār tikai tādēļ, ka šādi gadījumi normatīvajos aktos nav atrunāti.⁷⁰

Nenodrošinot pietiekamu uzturu noteiktu laika posmu, tas atstāj iespaidu uz personas veselību, no kā izriet ieslodzītā tiesības tālāk vērsties pēc medicīniskās palīdzības. Tomēr, lai konstatētu pārkāpumu, kas saistīts ar veselības traucējumiem, ir jāpierāda šis veselības pasliktināšanās esamība, kas norādītu uz sūdzību par veselību adresēšana ieslodzījuma vietas medicīnas daļas personālam. Ja uz šādu likumsakarību netiek norādīts, nav pamata uzskatīt, ka ir pasliktinājusies veselība vai ir bijusi medicīnas darbinieku bezdarbība.⁷¹

Medicīnas darbinieku bezdarbība ir vēl viens iespējamais priekšnoteikums pārkāpuma konstatēšanā, tomēr tikai pieteicēja subjektīvais viedoklis nevar būt par pamatu pārkāpuma atzīšanai par pamatotu.⁷² Kā viens no pamatiem pieteicēja prasības noraidīšanai ir apstākļu

---

⁶⁸ Latvijas Republikas Administratīvās apgabaltiesas 2012. gada 3. aprīļa spriedums lietā Nr. A42916809 Pieejams: www.l2d.lv/v.php?i=14263 [aplūkots: 2015. gada 20. martā]

⁶⁹ Latvijas Republikas Administratīvās rajona tiesas 2010. gada 22. novembra spriedums lietā Nr. A420644710 Pieejams: www.l2d.lv/v.php?i=29322 [aplūkots: 2015. gada 20. martā]

⁷⁰ Latvijas Republikas Administratīvās rajona tiesas 2013. gada 20. decembra spriedums lietā Nr. A420390913 Pieejams: www.l2d.lv/v.php?i=85349 [aplūkots 2015. gada 20. martā]

⁷¹ Latvijas Republikas Administratīvās apgabaltiesas 2014. gada 19. decembra spriedums lietā Nr. A420449812 Pieejams: www.l2d.lv/v.php?i=115911 [aplūkots 2015. gada 20. martā]

⁷² Latvijas Republikas Administratīvās rajona tiesas 2012. gada 11. septembra spriedums lietā Nr. A420596611 Pieejams: www.l2d.lv/v.php?i=23337 [aplūkots 2015. gada 20. martā]

nesakrītība starp ieslodzītā un ieslodzījuma vietas norādītajiem apstākļiem, kā arī nepierādīta veselības problēmu cēloņa un seku savstarpējā saistība.⁷³

Veselības stāvoklim atbilstošu apstākļu nenodrošināšana sevī ietver arī ieslodzījuma vietas nepielāgošanu personu ar fiziskiem traucējumiem vajadzībām. Lai konstatētu iespējamu pārkāpumu, ir nepieciešams izvērtēt personas iespējas veikt katru ikdienas darbību atbilstoši savām spējām un veselības stāvoklim. Gadījumā, ja pastāv šķērslis ikdienas darbību veikšanā, tādu kā saģērbšanos, drēbju izmazgāšanu vai dabisko vajadzību nokārtošanu, personas fizisko trūkumu dēļ, bet ieslodzījuma vieta nav garantējusi ieslodzītā īpašajām vajadzībām atbilstošus apstākļus, šāda bezdarbība ir uzskatāma par pārkāpumu. Otrs pārkāpuma iespējamības aspekts satur attiecīga personāla nenodrošināšanu ieslodzītajam. Fakts, ka personai izdarīt ikdienišķas darbības palīdz viņa kameras biedri, iestādi neatbrīvo no pienākuma nodrošināt personai atbilstošus apstākļus, tai skaitā nodrošinot attiecīgu personālu, jo ieslodzītā kameras biedri ieslodzītajam palīdz tikai uz brīvprātības pamata, tas nav viņu pienākums personai palīdzēt. Ieslodzījuma vietas administrācijai ir jānodrošina attiecīgais personāls, kas sniegtu personai nepieciešamo palīdzību, tomēr turpmāk darbā tiks pamatoti norādīts uz ārstniecības personāla trūkumu ieslodzījuma vietās, kas ieslodzītajam liek paļauties tikai uz kameras biedriem. Tas nozīmē, ka šādu kameras biedru neesamības gadījumā persona tiek atstāta bez vajadzīgās aprūpes, aizskarot viņa tiesības.⁷⁴ Turpmāk darbā arī tiks minēts, ka praktiski ieslodzījuma vietās nepieciešamības gadījumā ieslodzītajiem ar fiziskiem traucējumiem palīdz kameras biedri.

Uz pārkāpumiem ieslodzījuma vietās norāda arī iepriekš norādītie ECT spriedumi, kuros atzīti ieslodzītajiem nepiemēroti apstākļi un necilvēcīga apiešanās, kas saistīta ar pilnvērtīga uztura, medicīnas pakalpojumu un personām ar invaliditāti nepieciešamo apstākļu nenodrošināšanu.

No iepriekš minētajiem tiesu spriedumiem izriet iestādes atbildība nodrošināt no personas tiesībām uz veselību izrietošās tiesības, pat ja to īstenošanas kārtība nav skaidri regulēta iekšējā vai ārējā normatīvā aktā. Tiesību nenodrošināšana izraisa attiecīgās ieslodzījuma vietas atbildību.

---

⁷³ Latvijas Republikas Administratīvās apgabaltiesas 2014. gada 30. jūlija spriedums lietā Nr. A420543611 Pieejams: www.l2d.lv/v.php?i=102471 [aplūkots 2015. gada 22. martā]

⁷⁴ Latvijas Republikas Administratīvās apgabaltiesas 2014. gada 14. februāra spriedums lietā Nr. A420799610 Pieejams: www.l2d.lv/v.php?i=88558 [aplūkots 2015. gada 22. martā]

2.4. Normatīvo aktu piemērošanas problemātika

Lai gan normatīvie akti paredz šķietami pilnīgu tiesību apjomu un to piemērošanas kārtību, iepriekš minētie pārkāpumi ieslodzījumu vietās norāda uz tiesību aktu nepilnībām. Šajā nodaļā tiks aplūkoti spēku zaudējušie normatīvie akti un ar tiem saistītās problēmas, kuru dēļ tika pieņemti jauni, kā arī šobrīd spēkā esošie tiesību akti un to regulējuma īstenošana Iļģuciema un Vecumnieku cietumos, lai secinātu, vai iepriekš konstatētās problēmas ar šobrīd spēkā esošajiem tiesību aktiem ir novērstas. Autore ir izvēlējusies Iļģuciema un Vecumnieku cietumus, lai konstatētu, vai pastāv atšķirības normatīvo aktu piemērošanā atkarībā no cietuma tipa. Tā kā Iļģuciema cietums ir daļēji slēgta tipa cietums un Vecumnieku cietums ir atklāta tipa cietums, ir noskaidrojams, vai apstākļi, ka ieslodzītajam ir iespēja pie noteiktiem apstākļiem atrasties ārpus ieslodzījuma vietas, ietekmē nodrošināmo tiesību piešķiršanas apjomu un kārtību.

2.4.1. Medicīniskās palīdzības nodrošināšana

Līdz ar 2014. gadā pieņemtajiem MK not. Nr. 25 spēku zaudēja 2007. gada 20. marta MK not. Nr. 199 „Noteikumi par apcietināto un notiesāto personu veselības aprūpi izmeklēšanas cietumos un brīvības atņemšanas iestādēs” (turpmāk – MK not. Nr. 199). Šajos noteikumos, tāpat kā MK not. Nr. 25, bija noteikta ieslodzīto veselības aprūpes apjoms un kārtība, kādā tiek nodrošināta primārā⁷⁵ un sekundārā⁷⁶ veselības aprūpe. Atšķirīgi noregulētas ir tikai atsevišķas normas, kas nosaka, pirmkārt, sekundārās veselības aprūpes sniegšanas kārtību, otrkārt, ar veselības aprūpes pakalpojumiem saistītos izdevumus, tai skaitā transporta un apsardzes izdevumu segšanu no ieslodzītā līdzekļiem un, treškārt, uz invaliditātes ekspertīzes veikšanas nepieciešamību norāda medicīnas

---

⁷⁵ Pamatojoties uz Ministru Kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumiem Nr. 1046 „Veselības aprūpes organizēšana un finansēšanas kārtība”, kuri bija spēkā līdz 2013. gada 31. decembrim, par primāro veselības aprūpi uzskatāmi pakalpojumi, kurus sniedz ģimenes ārsts (tai skaitā pediatrs un internists), ģimenes ārsta praksē nodarbinātā vecmāte, ārsta palīgs (feldšeris), māsa un zobārsts, viņa asistents, māsa un higiēnists.

⁷⁶ Pamatojoties uz Ministru Kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumiem Nr. 1046 „Veselības aprūpes organizēšana un finansēšanas kārtība”, kuri bija spēkā līdz 2013. gada 31. decembrim, par sekundāro veselības aprūpi uzskatāmi pakalpojumi, kurus sniedz kādā slimību profilā specializējusies ārstniecības persona vai ārstniecības atbalsta persona personai uz ģimenes ārsta vai speciālista noformēta nosūtījuma pamata.

darbinieks ilgstošu fizisku vai psihisku spēju traucējumu gadījumos, pirms tam veicot personas veselības pārbaudi.⁷⁷

Tomēr MK not. Nr. 199 spēkā esamības laikā medicīniskā palīdzība faktiski netika saņemta, kaut gan noteikumi piešķir tiesības ieslodzītajiem saņemt veselības aprūpi, kā iemeslu minot medikamentu un vajadzīgā personāla neesamību, kā arī nepieciešamo maksas pakalpojumu nepieejamība ieslodzīto naudas līdzekļu nepietiekamības dēļ. Tā kā normatīvie akti paredz, ka ieslodzītajiem ir jānodrošina tāds pats medicīniskās aprūpes līmenis, kā personām ārpus ieslodzījuma vietām, autore secina, ka MK not. Nr. 199 aprobežoja tikai ar noteiktu medicīnisko pakalpojumu klāstu.⁷⁸

Pirmkārt, ir apskatāms problēmējautājums, kas skar medikamentu apjomu un piešķiršanas kārtību. Attiecībā uz medikamentu nodrošinājumu, MK not. Nr. 25 termins „medikamenti” tiek aizstāts ar terminu „zāles”, jo tas ir plašāks⁷⁹, šādā veidā pēc būtības piešķirot ieslodzītajiem plašāku pakalpojuma loku, kuru viņi var izmantot savā veselības aprūpē.

Gan iepriekšējā, gan spēkā esošajā MK not. redakcijā ieslodzītajam paredzēts bez maksas saņemt „2.4. efektīvākās un izmaksas ziņā lētākās zāles, kuras izrakstījusi ieslodzījuma vietas ārstniecības persona.” Tomēr šī definīcija nedod skaidrus norādījumus zāļu lokam, kurus ieslodzītais var saņemt bez maksas. LSIK paredz ieslodzītajiem saņemt no valsts budžeta apmaksātus aprūpes pakalpojumus saskaņā ar pakalpojuma saņemšanas regulējošajiem normatīvajiem aktiem, kas ir MK not. Nr. 1046 „Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība” (turpmāk – MK not. Nr. 1046). MK not. Nr. 1046 paredzēts, ka no valsts budžeta līdzekļiem tiek segtas kompensējamās zāles un medicīnas ierīces⁸⁰. Apskatot visus trīs normatīvos aktus kopsakarā, autore secina, ka bez maksas ieslodzījuma vietā var saņemt tikai kompensējamās zāles, nevis jebkuras ārstniecībai nepieciešamās zāles, kuras izrakstījusi ārstniecības persona. Pārējos līdzekļus ieslodzītajam ir jāiegādājas par saviem personīgajiem finanšu līdzekļiem, šādā veidā radot problēmu, ka

---

⁷⁷ Noteikumi par apcietināto un notiesāto personu veselības aprūpi izmeklēšanas cietumos un brīvības atņemšanas iestādēs: Ministru kabineta 2007. gada 20. marta noteikumi Nr.199. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=154964> [aplūkots 2015. gada 7. aprīlī]

⁷⁸ 2010. gada 28. jūnija Latvijas Republikas Tiesībsarga atzinums Nr. 20. Pieejams: http://www.tiesibsargs.lv/img/content/atzinumi/atzinums_par_medicinsko_palidzibu_ieslodzijuma_vietas_2_8.06.2010.pdf [aplūkots: 2015. gada 11. aprīlī]

⁷⁹ Ministru kabineta noteikumu projekta „Noteikumi par apcietināto un notiesāto personu veselības aprūpi ieslodzījuma vietās” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: http://tap.mk.gov.lv/doc/2005/TMAnot_130114_ves_apr_3296.doc [aplūkots 2015. gada 11. aprīlī]

⁸⁰ Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība: Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumi Nr. 1046. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=150766> [aplūkots 2015. gada 11. aprīlī]

ieslodzītajam finanšu līdzekļu neesamības gadījumā nevar tikt nodrošināta veselības aprūpe, ja nepieciešamās zāles vai medicīnas ierīces nav ietvertas kompensējamo sarakstā.

Nevienā normatīvajā aktā nav skaidrots, kas ir saprotams ar jēdzienu „*efektīvākās un izmaksas ziņā lētākās zāles*”. Ir nepieciešams noskaidrot šī jēdziena tvērumu, lai varētu secināt, vai tas kādā mērā neierobežo ieslodzīto tiesības saņemt atbilstošās zāles.

Zāļu izmaksas galvenokārt ir atkarīgas no zāļu ražotāja noteiktās pamatsummas. Pamatsumma atspoguļo to, vai zāles ir oriģinālas⁸¹ vai ģenēriskas. Ģenēriskas zāles ir oriģinālo zāļu atvasinājums, kuru sastāvā, salīdzinot ar oriģinālajām zālēm, atšķiras tikai palīgvielas⁸². Šīs palīgvielas izmaksu ziņā ir lētākas, tādā veidā samazinot zāļu izmaksu apjomu. Tas nozīmē, ka, lai gan šīs zāles ir lētākas, tās ir līdzvērtīgas oriģinālajām, šādā veidā radot iespēju nodrošināt kvalitāti par zemāku cenu.⁸³

Ņemot vērā MK not. ietverto jēdzienu – lētākās zāles – un iepriekš minētos apsvērumus saistībā ar zāļu izmaksām, autore secina, ka ieslodzītajiem bez maksas ir nodrošināmas ģenēriskās zāles, atbilstoši personas vajadzībām, pārējās sniedzot ieslodzītajam par maksu. Šādā, autoresprāt, veidā netiek ierobežotas ieslodzītā tiesības saņemt zāles, jo šāda zāļu iegādes kārtība ir ikvienam, arī ārpus ieslodzījuma vietām personām ir jāiegādājas par saviem līdzekļiem zāles, kuras valsts neietver kompensējamo zāļu sarakstā, no kā secināms, ka normu regulējums ir atbilstošs.

Pētot jautājumu par zāļu nodrošināšanu ieslodzījuma vietās, Ilģuciema cietumā iegūtā informācija norāda, ka ieslodzītajiem iegūstamās zāles, ar kurām ieslodzītie tiks turpmāk nodrošināti, tiek noteiktas zāļu iepirkumā laikā, ko veic Ieslodzījuma vietu pārvalde, no kā secināms, ka ieslodzījuma vietai jau ir konkrēts zāļu veids un apjoms, kurus tā var izmantot, norādot, ka ir arī noteikts apjoms, kuru drīkst izlietot vienam ieslodzītajam. Atsevišķos gadījumos ieslodzījuma vietas ārsts var pieprasīt Ieslodzījuma vietu pārvaldei iegādāties kādas konkrētas zāles, ja tas ieslodzītajam ir nepieciešams.

Ja ieslodzītais vēlas iegādāties viņam nepieciešamās zāles par saviem līdzekļiem, ieslodzītajam ir jāvēršas pie ieslodzījuma vietas ārsta ar iesniegumu, kurās norādītas vajadzīgās zāles, ārsts izskata šo pieteikumu un izvērtē to nepieciešamību un pozitīva lēmuma gadījumā dodas uz konkrētu aptieku tās iegādāties. Izņēmuma gadījumos ieslodzītais zāles var iegūt arī caur pienesuma telpu. Gadījumā, ja ieslodzītajam ir kāda

---

⁸¹ Pamatojoties uz skaidrojošo vārdnīcu Tezaurs.lv, šajā gadījumā zāles, kuras ir radījis, patentējis pats uzņēmums.

⁸² Jautājumi un atbildes par ģenēriskajām zālēm. Pieejams: <http://dati.mic.lv/main/zinasw/31/2996> [aplūkots 2015. gada 12. aprīlī]

⁸³ Ģenēriskie medikamenti – iespēja ārstēties lētāk. Pieejams: <http://m.lvportals.lv/visi/skaidrojumi/264280-generiskie-medikamenti-iespeja-arsteties-letak/> [aplūkots 2015. gada 12. aprīlī]

specifiska slimība un zāles spēj pienest viņa radnieki, ar ieslodzījuma vietas ārsta atļauju, kas apliecina, ka ieslodzītajam tiešām ir nepieciešamas šīs zāles, tās ieslodzītajam tiek nodotas.⁸⁴

Vecumnieku cietumā tika skaidrots, ka nekāda noteikta ierobežojuma, kas ir saistīts ar „*efektīvākās un izmaksas ziņā lētākās zāles*” nav. Katrs gadījums tiek izskatīts atsevišķi, un cietuma ārsts pēc ieslodzītā izmeklēšanas izraksta viņam piemērotākās un nepieciešamākās zāles. Protams, arī ieslodzītajiem tiek paredzēta iespēja iegādāties zāles par saviem līdzekļiem, ja cietuma ārsts piekrīt šādai nepieciešamībai. Receptu zāles ieslodzītajam sagādā ieslodzījuma vietas personāls.⁸⁵

No iepriekš minētā secināms, ka nav vienota, konkrēta zāļu uzskaitījuma, kuras tiek izmantotas ieslodzīto ārstēšanā. Katrā gadījumā ārsts izdara izvēli par ieslodzītajam nepieciešamajām zālēm, pieņemot pozitīvu vai negatīvu lēmumu par šo zāļu piešķiršanu.

Tiesībsarga atzinumā ietverta tēzi par medikamentu trūkumu varētu pamatot arī vēlāk paustais apgalvojums par nepietiekama medicīniskā personāla esamību ieslodzījuma vietās. Tā kā tikai attiecīgās nozares speciālists var konstatēt personai esošās veselības problēmas un izrakstīt atbilstošās zāles, šādu speciālistu neesamība noved pie situācijas, ka ieslodzītais nevar saņemt veselības aprūpes pakalpojumus, tai skaitā, nepieciešamos medikamentus. Otrs aplūkojamais jautājums ir saistīts ar ieslodzījuma vietā nodarbināto medicīnas personālu.

Ne MK not. Nr. 199, ne MK not. Nr. 25 nav ietverts nepieciešamo medicīnas darbinieku skaits un loks, kas nodarbināms ieslodzījuma vietās. Noteikumi paredz ieslodzītajiem sniegt gan primāro, gan sekundāro veselības aprūpi, kas nozīmē, ka ir nepieciešami tie medicīnas darbinieki, kas ir kvalificēti veikt šo aprūpi, ko nosaka MK not. Nr. 1046.⁸⁶ Tomēr, tā kā nav konkrēti noteikts nepieciešamo medicīnas darbinieku skaits, ir problemātiska noteikt, kāds varētu būt speciālistu izvietojums pa ieslodzījuma vietām. Ieslodzījuma vietu pārvalde ir norādījusi, ka tas tiek regulēts, ņemot vērā iestādes specifiku un ieslodzīto skaitu ieslodzījuma vietā, tomēr tas nevar būt pilnīgs pamats, izvērtējot, kurā ieslodzījuma vietā kādi pakalpojumi jānodrošina.

2013. gada 30. jūnija dati norāda, ka Ilģuciema cietumā atradās 350 ieslodzītie, kuru veselības aprūpi nodrošināja 19 medicīnas darbinieki - 11 speciālisti (primārās aprūpes

---

⁸⁴ Ilģuciema cietumā iegūtā informācija - npublicēts materiāls.

⁸⁵ Vecumnieku cietumā iegūtā informācija – npublicēts materiāls.

⁸⁶ 2010. gada 28. jūnija Latvijas Republikas Tiesībsarga atzinums Nr. 20. Pieejams:

http://www.tiesibsargs.lv/img/content/atzinumi/atzinums_par_medicinisko_palidzibu_ieslodzijuma_vietas_2_8.06.2010.pdf [aplūkots: 2015. gada 11. aprīlī]

ārsts, ārsta palīgs, medicīnas māsas) darbojas primārās aprūpes jomā un astoņi speciālisti (psihiatrs, radiologs, dermatovenerologs, kardiologs, otolaringologs, ginekologs, pediatrs) sekundārās aprūpes jomā. Vecumnieku cietumā šajā laikā atradušies 26 ieslodzītie, kuru veselības aprūpi nodrošināja viens primārās aprūpes ārsts un citu medicīnas darbinieku ieslodzījuma vietā nav. Ņemot vērā iepriekš minēto, ka medicīnas darbinieku skaits ir atkarīgs no ieslodzīto skaita, šajā gadījumā norāda uz to, ka uz vienu primārās aprūpes personāla darbinieku, kuriem ir tiesības sniegt veselības aprūpes pakalpojumus, t.i. primārās aprūpes ārsts un ārsta palīgi, Ilģuciema cietumā ir 117 ieslodzītie, taču Vecumnieku cietumā – 26 ieslodzītie⁸⁷, kas acīmredzami norāda uz krasu atšķirību personāla apjomā, tātad, secināms, ka apgalvojums, ka speciālistu skaits nosakāms pēc ieslodzīto skaita, ir neprecīzs. Attiecībā uz sekundārās veselības aprūpes nodrošināšanu varētu būt pieļaujams, ka speciālistu skaits tiek noteikts atbilstoši cietuma tipam. Ilģuciema cietums ir daļēji slēgta tipa cietums, tomēr, autoresprāt, tas nevar būt par pamatu noteikt, kādi speciālisti ieslodzījuma vietā nepieciešami. Šajā gadījumā atsevišķi speciālisti ir nodarbināti šajā ieslodzījuma vietā ieslodzīto dzimuma dēļ. Ilģuciema cietumā ieslodzītie ir tikai sievietes, tādēļ ir nepieciešami ginekologa pakalpojumi, kā arī pediatra pakalpojumi cietumā mītošajiem bērniem, tomēr nav zināms, kādēļ tieši Ilģuciema cietumā ir pieejami vēl 5 dažādi speciālisti, kas nav speciāli saistīti ar nepieciešamību nodrošināt tieši sievietēm speciālus veselības aprūpes pakalpojumus. Tajā pat laikā Vecumnieku cietumā, kurš ir atklāta tipa cietums, sekundārā aprūpe vispār netiek nodrošināta, lai gan Ieslodzījuma vietu pārvalde uzskata, ka psihiatrs ir nepieciešams ikvienā ieslodzījuma vietā.⁸⁸ No iepriekš minētā secināms, ka Ieslodzījuma vietu pārvaldes minētie kritēriji ir pārāk plaši, lai varētu konkrēti noteikt, kādēļ pastāv tieši šāds medicīnas darbinieku izvietojums.

Arī MK not. Nr. 25 netika ietvertas normas, kas noteiktu ārstniecības personāla izvietojumu ieslodzījuma vietās, tāpēc ir nepieciešams noskaidrot, kādi kritēriji šobrīd ir medicīnas darbinieku izvietojumam pa ieslodzījuma vietām un vai šāda regulējuma neesamība nerada problēmas, kas saistītas ar speciālistu trūkumu. 2015. gada aprīlī Ilģuciema cietumā iegūtā informācija norāda, ka ieslodzījuma vietā ir 262 ieslodzīto, ieskaitot apcietinātos, un veselības aprūpi veic 12 speciālisti. Sekundārās aprūpes speciālistu skaits ir palielināts, nodrošinot iespēju ieslodzītajiem saņemt veselības aprūpes pakalpojumus pie narkologa. Jautājot, kādi ir kritēriji, nosakot speciālistu pakalpojumu

⁸⁷ Latvijas Republikas Valsts Kontroles 2014. gada 11. februāra revīzijas ziņojums „Ieslodzīto veselības aprūpes nodrošināšana un organizēšana. Pieejams: http://www.lrvk.gov.lv/uploads/reviziju-zinojumi/2013/5.1-2-8_2013/Revzinoj_11feb14.pdf [aplūkots 2015. gada 12. aprīlī]

⁸⁸ Turpat.

daudzveidību ieslodzījuma vietā, tika minēti fakti, ka tas ir atkarīgs, pirmkārt, no pieejamajiem finanšu resursiem, ieslodzījuma vietā piešķirtajām štata vietām medicīnas darbiniekiem, kurus nosaka Ieslodzījuma vietu pārvalde, kas ir noteikti līdzīgi starp visām ieslodzījuma vietām un, otrkārt, cik ieslodzījuma vieta spēj piesaistīt speciālistus veikt savu darbību arī ieslodzījuma vietā. Kā tika norādīts, Rīgas apgabalā ir lielāka iespējamība piesaistīt speciālistus nekā citās, ārpus Rīgas pilsētas robežām esošajās ieslodzījuma vietās, kas arī noved pie problēmas, ka nevar ieslodzītajiem piedāvāt viņiem vēlamu sekundāro veselības aprūpi.⁸⁹

Vecumnieku cietumā 2015. gada aprīlī atradās 29 ieslodzītie, kuru veselības aprūpi nodrošināja viens speciālists – ģimenes ārsts, kurš strādā tikai noteiktajā darba laikā, un sekundārā veselības aprūpe netiek nodrošināta. Ieslodzījuma vietā tika norādīts, ka šis medicīnas darbinieku skaits ir atkarīgs no Ieslodzījuma vietu pārvaldes piešķirtajām štata vietām, kā tas tika minēts arī Ilģuciema cietumā, un attiecībā uz Vecumnieku cietumu medicīnas darbinieku skaits ir pietiekošs. Šis medicīnas personāla apjoms ir skaidrojams ar to, ka Vecumnieku cietums ir atklāta tipa cietums un ieslodzītajiem ir brīvāka pieeja ārpus ieslodzījuma vietām esošajām medicīnas iestādēm. Ja ieslodzītais ieslodzījuma vietā nav izdarījis pārkāpumus, viņam ir iespēja izbraukt no teritorijas uz laiku līdz divām diennaktīm, svētku dienās – līdz piecām diennaktīm, kā arī nepieciešamajai veselība aprūpei ieslodzītajam var tikt piešķirtas trīs diennaktis ārstēšanai ārpus ieslodzījuma vietas, kas nozīmē, ka sekundāro aprūpi ieslodzītais savām vajadzībām var iegūt ārpus ieslodzījuma vietas un cietuma teritorijā nav nepieciešams atsevišķi nodrošināt šo speciālistu pakalpojumus.⁹⁰

Ņemot vērā iepriekš minēto, autore norāda, ka personāla apjoms, kas sniedz primārās veselības aprūpes pakalpojumus, ir nosakāms pēc ieslodzījuma vietā esošo ieslodzīto skaita, attiecīgi nosakot, cik ieslodzītos vidēji spēj aprūpēt viens medicīnas darbinieks, tādā veidā izlīdzinot nevienlīdzības starp medicīnas darbinieku skaitu ieslodzījumu vietās. Šis kritērijs ir izvirzāms par galveno, jo tiesības saņemt primāro veselības aprūpi ieslodzījuma vietās nosaka MK not. Nr. 25 un, lai tas pilnīgi tiktu nodrošināts, ir jābūt tādām darbinieku skaitam, kas spētu aprūpēt visus pēc palīdzības vērsušās personas, attiecīgi, ja ieslodzījuma vietā ir vairāk ieslodzīto, ir lielāka iespējamība, ka vairāk personas vērsīsies pēc palīdzības un tāpēc ir nepieciešams lielāks skaits medicīnas darbinieku, lai varētu apkalpot lielāku personu skaitu. Attiecībā uz sekundāro veselības aprūpi autore norāda, ka par kritēriju šo

⁸⁹ Ilģuciema cietumā iegūta informācija - npublicēts materiāls.

⁹⁰ Vecumnieku cietumā iegūta informācija - npublicēts materiāls.

ārstu izvēlei vajadzētu būt ieslodzījuma vietas tips un ieslodzītā iespēja pašam rūpēties par savu veselību, tai skaitā iespēju nokļūt ārstniecības iestādēs ārpus ieslodzījuma vietām. Daļēji slēgtā cietumā ieslodzītajam nav tik liela rīcības brīvība kā atklāta tipa cietumā, jau iepriekš minot to, ka personas pašas attiecīgā gadījumā spēj doties uz ārstniecības vietu ārpus ieslodzījuma vietas. Lai spētu nodrošināt vienlīdzīgu veselības aprūpes apjomu, daļēji slēgta tipa cietumos ir nepieciešams nodrošināt atsevišķu speciālistu pakalpojumu pieejamību, atbilstoši ieslodzīto vajadzībām un pieejamajiem finanšu līdzekļiem. Autore secina, ka ieslodzījuma vietas tips ir apstākļi, kura pamatā ir nosakāms ieslodzījuma vietā sniedzamais pakalpojumu apjoms.

Treškārt, ir nepieciešams noskaidrot ieslodzītajiem pieejamo bezmaksas pakalpojumu apjomu, jo līdz ar jaunu noteikumu pieņemšanu ir mainījies regulējums, kas noteica bezmaksas pakalpojumu apjoma robežas. MK not. Nr. 199 paredzēja plašāku vai kā Tieslietu ministrija norādījusi neprecīzu veselības pakalpojumu apjomu. Līdz ar MK not. Nr. 25 pieņemšanu, no bez maksas pakalpojumu apjoma ir svītrotā sekundārās veselības aprūpe, kura sniedzama neatliekamā kārtā, kā arī sekundārās veselības aprūpe, kuru sniedz cietuma ārsti atbilstoši specialitātei, taču ir ietverta jauna norma, kura nosaka iespēju saņemt no valsts budžeta apmaksātos veselības aprūpes pakalpojumus ārpus ieslodzījuma vietas. Šādā veidā tiek precīzi definēts bez maksas saņemamo pakalpojumu apjoms, norādot, ka sniedzamais apjoms netiek samazināts, bet gan precizēts un palielināts.⁹¹ Autore nepiekrīt izteiktajam apgalvojumam, ka, precizējot normu, netiek samazināts tajā ietvertais pakalpojumu apjoms. Pakalpojuma apjoma palielināšana ir attiecināma tikai uz no jauna normā ietvertu punktu, taču, precizējot jau esošos sniedzamos pakalpojumus, normas tvērumā esošo pakalpojumu apjoms samazinās, jo norādot konkrētas normas robežas, tā ir interpretējama sašaurināti, tādā veidā izslēdzot atsevišķus pakalpojumus, kas iepriekš tika saņemti, pamatojoties uz tiesību normu. Arī izslēgtā norma, kas paredzēja sekundārās veselības aprūpes bezmaksas saņemšanu, norāda uz apjoma samazinājumu, jo MK not. Nr. 25 paredz sekundāro veselības aprūpes saņemšanu par ieslodzīto personīgajiem līdzekļiem.

Arī MK not. Nr. 25 ietvertās normas, kura nebija paredzēta MK not. Nr. 199, pakalpojumu apjoms ir ar norādi uz citiem normatīvajiem aktiem. Jēdziens „no valsts budžeta apmaksātie veselības aprūpes pakalpojumi” norāda uz 11 pakalpojumiem, gan

---

⁹¹ Ministru kabineta noteikumu projekta „Noteikumi par apcietināto un notiesāto personu veselības aprūpi ieslodzījuma vietās” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: http://tap.mk.gov.lv/doc/2005/TMAnot_130114_ves_apr.3296.doc [aplūkots 2015. gada 15. aprīlī]

primāriem, gan sekundāriem,⁹² kurus ieslodzītie var saņemt bez maksas. Ilgūciema cietumā iegūta informācija par kārtību, kādā iespējama ieslodzītajiem saņemt bez maksas veselības aprūpes pakalpojumus, nosaka, ka ieslodzītais var vērsties ar iesniegumu pie ieslodzījuma vietas ārsta, kurš tiek izskatīts un, ja ārsts ir devis piekrišanu, ieslodzītais tos var saņemt. Atsevišķos gadījumos arī tiek ļauta iespēja ar ieslodzījuma vietas ārsta piekrišanu ieslodzītajam pašam vērsties ārstniecības iestādē ārpus ieslodzījuma vietas. Noskaidrojot, vai MK not. Nr. 25 kādā mērā ietekmē sniedzamo pakalpojumu apjomu, tika norādīts, ka, lai arī grozījumi ir skāruši saņemamo pakalpojumu apjomu, ieslodzījuma vietā faktiski šis sniedzamais apjoms nav mainījies un tiek turpināts nodrošināt ar to, kas ir no ieslodzījuma vietas ārsta iespējams un ieslodzītajam nepieciešams.⁹³

Vecumnieku cietumā tika norādīts, ka, tāpat kā Ilgūciema cietumā, ieslodzītajiem ir iespēja vērsties pie cietuma ārsta, kurš, apskatot ieslodzītā pieteikumu, var dot vai nedot piekrišanu veselības aprūpes saņemšanai, kā arī, kā jau iepriekš tika norādīts, tā kā ieslodzītajiem ir iespēja pašiem doties uz ārstniecības iestādēm ārpus ieslodzījuma vietas, persona, izmantojot savus finanšu līdzekļus, var veikt ārstniecību tur, kur, viņasprāt, tas ir nepieciešams. Faktiski sniedzamais pakalpojumu apjoms nav mainījies.⁹⁴

No iepriekš minētā secināms, ka MK not. Nr. 25 ietvertie pakalpojumu precizējumi ieslodzījuma vietās personām sniedzamo veselības aprūpes pakalpojumu apjomu nav ietekmējuši un nepieciešamības gadījumā ieslodzītajam tiek nodrošināti viņam vēlamais pakalpojums. Iespēju saņemt nepieciešamos pakalpojumus ietekmē iespēja ieslodzītajiem īslaicīgi atstāt ieslodzījuma vietu.

Analizējot ieslodzītajiem piešķiramo veselības aprūpes pakalpojumu apjomu, secināms, ka noteikumi par ieslodzīto veselības aprūpi ieslodzījuma vietās arī neparedz ar neatliekamās medicīniskās palīdzības sniegšanu saistītos jautājumus, kas, autoresprāt, ir nepieciešams, jo tas ir nošķirams jēdziens no primārās un sekundārās veselības aprūpes. Noteikumos ir ietverts tikai, ja gadījumā neatliekamo medicīnisko palīdzību ieslodzījuma vietā sniegt nav iespējams, ieslodzīto var nosūtīt uz ārstniecības iestādi ārpus ieslodzījuma vietas⁹⁵, taču nav noteikta kārtība, kādā vērsties pēc palīdzības un kur tā tiek sniegta. Ja

---

⁹² Kā saņemt valsts garantēto veselības aprūpi? Pieejams: <http://vi.gov.lv/lv/veselibas-aprupe/veselibas-aprupe-iedzivotajiem/ka-sanemt-valsts-garanteto-veselibas-aprupi> [aplūkots 2015. gada 16. aprīlī]

⁹³ Ilgūciema cietumā iegūta informācija – npublicēts materiāls

⁹⁴ Vecumnieku cietumā iegūta informācija - npublicēts materiāls.

⁹⁵ Ministru kabineta noteikumu projekta „Noteikumi par apcietināto un notiesāto personu veselības aprūpi ieslodzījuma vietās” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: http://tap.mk.gov.lv/doc/2005/TMAnot_130114_ves_apr.3296.doc [aplūkots 2015. gada 15. aprīlī]

attiecīgais gadījums, kas ir pēkšņa saslimšana vai trauma, kas ir bīstama cilvēka dzīvībai⁹⁶, prasa personai vērsties pēc neatliekamās medicīniskās palīdzības, tūlītējas apskates neveikšana rada tiesību uz veselību pārkāpumu⁹⁷, tādēļ šis veselības aprūpes jautājums ir cieši saistīts ar medicīnas darbinieku atrašanos ieslodzījuma vietā, tai skaitā, ņemot vērā arī darba laiku, kurā iespējams saņemt attiecīgos pakalpojumus. Autore uzskata, lai arī ieslodzījuma vietā atrodas vismaz viens medicīnas darbinieks, tam ir noteikts darba laiks un gadījumā, ja nepieciešamība pēc neatliekamās medicīniskās palīdzības ir pēc noteiktā pieņemšanas laika, ir pieņemams, ka nav personas, kas nodrošinātu nepieciešamo palīdzību, tādā veidā radot tiesību uz veselību pārkāpumu. Šādā gadījumā būtu nepieciešams piemērot veselības aprūpes noteikumos ietverto normu par personu nosūtīšanu ārpus ieslodzījuma vietas, tomēr, autores uzskatā, tas nav optimāls risinājums gadījumos, kad ir nepieciešamība sniegt palīdzību. 2013. gadā ieslodzījuma vietās sniegtā informācija norāda, ka neatliekamās palīdzības nepieciešamības gadījumā tiek izsaukta neatliekamās palīdzības brigāde⁹⁸, taču, autore uzskata, ka nepieciešams nodrošināt patstāvīgu, vismaz viena medicīnas darbinieka klātbūtni ieslodzījuma vietā, lai spētu sniegt neatliekamās gadījumos ieslodzītajiem medicīnisko palīdzību.

Apskatot šo jautājumu ieslodzījuma vietās, Ilģuciema cietumā tika norādīts, ka ieslodzījuma vietā visu diennakti uzturas dežūrējošā medmāsa, kura neatliekamības gadījumā palīdzētu ieslodzītajam un gadījumā, ja aprūpi nespēj sniegt, tiek izsaukta neatliekamās medicīniskās palīdzības brigāde.⁹⁹ Vecumnieku cietumā neatliekamās medicīniskās palīdzības gadījumā nav dežūrējošā ārsta, kas šo palīdzību varētu sniegt, bet tiek izsaukta neatliekamās medicīniskās palīdzības brigāde.¹⁰⁰ No iepriekš minētā secināms, ka, tā kā normatīvie akti neparedz medicīnas darbinieka klātbūtni ieslodzījuma vietā visu diennakti, ne visās ieslodzījuma vietās tas arī tiek nodrošināts, tādā veidā, neatliekamības gadījumā, kā iepriekš tika minēts, radot tiesību uz veselību pārkāpumu. Lai gan tiesu prakse norāda tikai uz nepamatotiem pieteicēju apgalvojumiem par neatliekamās medicīniskās palīdzības sniegšanu, tas nevar būt par argumentu, lai ieslodzījuma vietā nevajadzētu nodrošināt medicīnas darbinieka pieejamību visu diennakti, tādēļ, autoresprāt,

---

⁹⁶ Neatliekamā medicīniskā palīdzība. Pieejams: <http://www.v.m.gov.lv/lv/tava-veseliba/neatliekama-mediciniska-palidziba/> [aplūkots 2015. gada 14. aprīlī]

⁹⁷ Latvijas Republikas Administratīvās apgabaltiesas 2013. gada 25. februāra spriedums lietā Nr. A420642710. Pieejams www.l2d.lv/v.php?i=13194 [aplūkots 2015. gada 14. aprīlī]

⁹⁸ Latvijas Republikas Valsts Kontroles 2014. gada 11. februāra revīzijas ziņojums „Ieslodzīto veselības aprūpes nodrošināšana un organizēšana. Pieejams: http://www.lrvk.gov.lv/uploads/reviziju-zinojumi/2013/5.1-2-8_2013/Revzinoj_11feb14.pdf [aplūkots 2015. gada 15. aprīlī]

⁹⁹ Ilģuciema cietumā iegūta informācija – npublicēts materiāls

¹⁰⁰ Vecumnieku cietumā iegūta informācija - npublicēts materiāls.

normatīvajos aktos būtu nepieciešams ietvert normu, kas paredz vismaz viena medicīnas darbinieka atrašanos ieslodzījuma vietā visu diennakti, kā preventīvu darbību.

Ceturtkārt, problēma, kas skāra ieslodzīto veselības aprūpes izmaksas MK not. Nr. 199, ir izmainīta līdz ar MK not. Nr. 25 pieņemšanu. Noteikumos bija paredzēts ieslodzītajam no saviem personīgajiem līdzekļiem segt ar veselības aprūpi saistītos izdevumus. Jēdzienā „Ar veselības aprūpi saistītie izdevumi” ietverami pakalpojumi, kas pārsniedz valsts garantēto medicīnisko palīdzību un kas tiek sniegta ārstniecības iestādēs ārpus ieslodzījuma vietām pēc ieslodzītā iniciatīvas,¹⁰¹ tomēr nav uzskatāmi saprotams, vai ieslodzītajam pēc viņa pieprasījuma par saviem līdzekļiem jāsedz tikai pats pakalpojums vai arī ar to saistītās izmaksas, kas šajā gadījumā, būtu konvojēšana uz ārstniecības iestādi ārpus ieslodzījuma vietas. Gan Ilguciema, gan Vecumnieku cietumā arī tika norādīts, ka ieslodzītais apmaksā tikai viņam nepieciešamo medicīnisko pakalpojumu, kas, kā iepriekš tika minēts, attiecas arī uz nepieciešamajām zālēm, taču pārējās ar to saistītās izmaksas ieslodzītajam nav jāsedz. No iepriekš minētā secināms, ka MK not. Nr. 25 pieņemtais regulējums ieslodzījuma vietā tiek realizēts tā, kā tas normās tiek paredzēts un nav nepieciešams ietvert papildu grozījumus normatīvajos aktos.

2.4.2. Atbilstoša uztura nodrošināšana

Ieslodzīto tiesības saņemt piemērotu uzturu nosaka MK not. Nr. 1022, kuri, laika gaitā ir grozīti vairākkārt, lai novērstu radušās problēmas sakarā ar dienas uztura normu neatbilstību faktiskajām vajadzībām.

Pirmkārt, līdz ar 2010. gada 9. martā pieņemto Satversmes tiesas spriedumu lietā Nr. 2009-69-03, tika noteiktas jaunas dienas uzturdevas normas. Lietā tika norādīts, ka ieslodzītie, saņemot neatbilstošu dienas uzturdevas daudzumu, netiek nenodrošināti ar nepieciešamo uzturvielu un enerģijas daudzumu. Lietā konstatēts, ka pamatā uzturs atbilst ieteicamajām uztura devām ieslodzītajiem, taču atsevišķi produkti tiek nodrošināti mazākā daudzumā kā nepieciešams, no kā izriet, ka ieslodzītie nesaņem pietiekošu uzturvielu apjomu, kas ilglaicīgā periodā var ietekmēt ieslodzīto veselību un ir pretrunā ar Satversmes 111. pantā nostiprinātajām personas tiesībām uz veselību, līdz ar to MK not. Nr. 1022 ietvertās dienas uztura pamatnormas par spēkā neesošām no

---

¹⁰¹ Latvijas Republikas Valsts Kontroles 2014. gada 11. februāra revīzijas ziņojums „Ieslodzīto veselības aprūpes nodrošināšana un organizēšana. Pieejams: http://www.lrvk.gov.lv/uploads/reviziju-zinojumi/2013/5.1-2-8_2013/Revzinoj_11feb14.pdf [aplūkots 2015. gada 16. aprīlī]

2010. gada 1.jūnija.¹⁰² Lai risinātu šo problēmu, tika pieņemta tāda dienas uzturdeva, kas būtu pietiekama, lai nodrošinātu veselības saglabāšanu arī ilgā laika posmā, attiecīgi samazinot dienas uztura pamatnormās atsevišķu pārtikas produktu daudzumu.¹⁰³

Otrkārt, problēma, kas bija saistīta ar personu loku, kurām nodrošināma attiecīgā uztura deva, tika novērsta ar 2011. gadā pieņemtajiem grozījumiem. Līdz ar grozījumu pieņemšanu tika gan konkretizēts MK not. Nr. 1022 dienas uztura normas Nr.3 saņēmēju loks, izdalot četras atsevišķas personu grupas, kuras saņem šo dienas uztura normu. Noteikumi tika papildināti arī ar jaunu, speciālo uztura normu, kura piemērojama ieslodzītajiem, kamēr viņi īslaicīgi atrodas ārpus ieslodzījuma vietas, tas ir, viņu konvojēšanas laikā. Šī norma tika izveidota ar mērķi aizvietot vienu ēdienreizi, lai, kamēr ieslodzītais neatrodas ieslodzījuma vietā, viņam tiktu nodrošināta iespēja saņemt uzturu tāpat, kā ieslodzītajiem, kuri atrodas ieslodzījuma vietās.¹⁰⁴ Šī norma konkretizēta ar tālāk minētajiem grozījumiem, nosakot speciālās uztura devas nodrošināšanu ne tikai konvojēšanas laikā, bet jebkurā laikā, kad persona īslaicīgi atrodas ārpus ieslodzījuma vietas.¹⁰⁵

Līdz ar šiem grozījumiem tiek norādīts arī, ka netiek paredzētas atsevišķas uztura normas atbilstoši ieslodzītā reliģiskajai, filozofiskajai pārliecībai, pamatojoties uz to, ka tiem ir nodrošināta atbilstoša dienas uztura pamatnorma, kurā no viņiem nepieņemamajiem pārtikas produktiem viņiem ir tiesības atteikties un iegādāties par saviem līdzekļiem saviem uzskatiem atbilstošus pārtikas produktus.¹⁰⁶ Tomēr, ņemot vērā ieslodzīto iesniegumus un sūdzības, kā tika norādīts iepriekš, ka ieslodzītais nevar saņemt viņa reliģiskajai pārliecībai

---

¹⁰² Par Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumu Nr.1022 „Noteikumi par ieslodzīto personu uztura un sadzīves vajadzību materiālā nodrošinājuma normām” 1. pielikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 111. pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2010. gada 9. marta spriedums lietā Nr. 2009-69-03. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/spriedums_2009-69-03.htm/ [aplūkots 2015.gada 18. aprīlī]

¹⁰³ 2010. gada 25. maija Ministru Kabineta noteikumu projekta „Grozījumi Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumos Nr. 1022 „Noteikumi par ieslodzīto personu uztura un sadzīves vajadzību materiālā nodrošinājuma normām”” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: http://tap.mk.gov.lv/doc/2005/TMAnot_180510_uzturs_noteik.1400.doc [aplūkots 2015. gada 18. aprīlī]

¹⁰⁴ 2011. gada 27. septembra Ministru Kabineta noteikumu projekta „Grozījumi Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumos Nr. 1022 „Noteikumi par ieslodzīto personu uztura un sadzīves vajadzību materiālā nodrošinājuma normām”” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: http://tap.mk.gov.lv/doc/2005/TMAnot_090911_uztura_norm.2344.doc [aplūkots 2015. gada 18. aprīlī]

¹⁰⁵ 2014. gada 18. februāra Ministru Kabineta noteikumu projekta „Grozījumi Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumos Nr. 1022 „Noteikumi par ieslodzīto personu uztura un sadzīves vajadzību materiālā nodrošinājuma normām”” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: http://tap.mk.gov.lv/doc/2005/MKANot_220114_nodr_normas.2922.doc [aplūkots 2015. gada 19. aprīlī]

¹⁰⁶ 2011. gada 27. septembra Ministru Kabineta noteikumu projekta „Grozījumi Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumos Nr. 1022 „Noteikumi par ieslodzīto personu uztura un sadzīves vajadzību materiālā nodrošinājuma normām”” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: http://tap.mk.gov.lv/doc/2005/TMAnot_090911_uztura_norm.2344.doc [aplūkots 2015. gada 18. aprīlī]

atbilstošu uzturu, tika mainīta iepriekš paustā nostāja un 2014. gadā MK not. Nr. 1022 tika pievienotas dienas uztura normas Nr. 4 un 5, kas norāda sniedzamā uztura daudzumu ieslodzītajiem (gan pilngadīgajiem, gan nepilngadīgajiem), kuri uzturā nelieto gaļas un zivju produktus. Minētajām personām dienas uztura normās gaļas un zivju produkti tiek aizvietoti ar sojas miltiem, olu pulveri un pupiņām, lai nodrošinātu uzturu, kas ir uzturvērtības un enerģijas ziņā līdzvērtīgs pamatnormai.¹⁰⁷

Lai noskaidrotu, vai, ietverot uztura normu personām, kuras nelieto uzturā gaļas un zivju produktus, ir ievērotas visu ieslodzīto tiesības, ņemot vērā arī viņu reliģisko vai filozofisko pārliecību, un vai šādu normu izveide ir ieslodzījuma vietā efektīva, nepieciešams noskaidrot šo normu saņemšanas kārtību ieslodzījuma vietās.

Ilgūciema cietumā tika norādīts, ka ieslodzītie saņem Ieslodzījuma vietas pārvaldes apstiprinātas diētas. Ieslodzījuma vietās ir vienots ēdināšanas dienas grafiks, pasniedzamie ēdieni ir vienveidīgi. Dienas uztura pamatnorma tiek sagādāta tā, ka no noteiktās dienas uztura normas pārtikas produktiem tiek pagatavots viens ēdiens, nosakot, ka no šiem pašiem konkrētajiem pārtikas produktiem nedrīkst veidot dažādus ēdienus. Ja persona vēlas saņemt diferencētu uztura normu, viņai ir jāvēršas ar rakstisku iesniegumu par, šajā gadījumā, veģetāras pārtikas saņemšanu un, ja ārsts dod piekrišanu, izvērtējot ieslodzītā veselības stāvokli, persona var saņemt atsevišķi sagatavotu ēdienu. Ietverot personas, kuras uzturā nelieto gaļas un zivju produktus, parādās nepieciešamība gatavot vairākus ēdienus, un šie atsevišķie ēdieni ir jāgatavo ļoti mazos daudzumos. Ilgūciema cietumā, apskatot šo jautājumu, tika atzīmēts, ka starp 262 ieslodzītajiem viena persona ir tāda, kurai ir jānodrošina veģetārais uzturs, un pārējie ieslodzītie, kas ir vēlējušies saņemt sev šādu uzturu, pēc noteikta laika no tā ir atteikušies. Citi ieslodzītie šo uztura normu ir vēlējušies saņemt tikai tādēļ, lai viņi savā uzturā varētu saņemt olas. Tomēr, lai šai vienai personai nodrošinātu nepieciešamo uzturu, ir faktiski grūti sagatavot to tik mazos daudzumos katru dienu, lai izpildītu noteikto dienas normu, kā piemēru minot, ka, ja dienas uztura deva nosaka personai sagādāt ceturto daļu olas un to katru dienu nodrošināt vienai personai ir neefektīvi, tādēļ ieslodzījuma vietā tiek sasummētas dienas devas un nedēļas beigās ieslodzītajam tiek piešķirta vesela ola.¹⁰⁸ Vecumnieku cietumā tika norādīts uz tādām pašām iespējām saņemt speciālo uztura devu, vērsties ar pieteikumu. Tomēr no 29 ieslodzītajiem

---

¹⁰⁷ 2014. gada 18. februāra Ministru Kabineta noteikumu projekta „Grozījumi Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumos Nr. 1022 „Noteikumi par ieslodzīto personu uztura un sadzīves vajadzību materiālā nodrošinājuma normām”” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: http://tap.mk.gov.lv/doc/2005/MKAnot_220114_nodr_normas.2922.doc [aplūkots 2015. gada 19. aprīlī]

¹⁰⁸ Ilgūciema cietumā iegūta informācija - npublicēts materiāls.

nav neviena persona, kurai būtu nepieciešams pasniegt speciālo uztura normu, kā arī nevienam nav bijusi interese vai vēlme saņemt kādu laiku speciālo uztura normu un vēlāk no tās atteikties, kā tas tika veikts Iļģuciema cietumā.¹⁰⁹

No iepriekš minētā secināms, ka personas, kurām ir jāpiešķir atsevišķā dienas uztura norma, ir salīdzinoši niecīga pret pārējo ieslodzīto skaitu, kas norāda uz to, ka šīs uztura normas nodrošinājums pieminētajās ieslodzītāja vietās ir neefektīvs gan praktisku, gan finansiālu apsvērumu dēļ. Autore uzskata, ka šāda speciālā uztura norma nav nepieciešama, jo tiek piemērota nelielam ieslodzīto skaitam. Šādu atrunu par citu pārtikas produktu nodrošināšanu ieslodzītajiem gaļas produktu vietā iespējams ietvert MK not. Nr. 1022 otrajā pielikumā, kas paredz dienas uztura normās savstarpēji aizstājamos pārtikas produktus un to normas. Produktu ietveršana otrajā pielikumā nodrošinātu ēdienkartes dažādību, nesamazinot dienas uztura normas¹¹⁰, kas nozīmē, ka personām tiktu saglabāta iespēja saņemt viņai nepieciešamos pārtikas produktus, tikai tos aizstājot. MK not. Nr. 1022 otrajā pielikumā ir arī ietverta iespēja visa veida gaļu aizstāt ar sojas produktiem, bet tomēr vēl nepieciešams paplašināt aizstājamo produktu klāstu, lai jebkurā gadījumā ieslodzītajam būtu iespēja, atbilstoši savai pārlicēbai, saņemt savu dienas uztura devu.

2.4.3. Personām ar fiziskiem traucējumiem atbilstošu apstākļu nodrošināšana

Kā jau iepriekš tika minēts, neviens normatīvais akts, kurā reglamentētas ieslodzīto tiesības, atsevišķi nenosaka ieslodzīto, kuriem ir fiziski traucējumi, tiesības. Tādēļ, lai konstatētu pastāvošās problēmas, nepieciešams noskaidrot pašreizējo situāciju attiecībā pret invalīdiem ieslodzītāja vietās.

Iļģuciema cietumā tika norādīts, ka ieslodzītāja vietā nav uzturējušies ieslodzītie ar būtiskiem fiziskiem traucējumiem, tādēļ nav bijusi nepieciešamība nodrošināt ar specifiskiem dzīves apstākļiem, uzsverot, ka šīs problēmas tiktu risinātas tikai tad, ja būtu nepieciešamība. Ieslodzītāja vietā ir bijušas personas ar nelieliem kustību traucējumiem, kuras ir pārvietojušās ar palīgīdzekļu - krukļu palīdzību. Jautājumā par attiecīga personāla esamību, ja personai nepieciešama palīdzība ikdienas darbību veikšanā, noteikts, ka šāds

¹⁰⁹ Vecumnieku cietumā iegūta informācija - npublicēts materiāls.

¹¹⁰ Par Ministru kabineta 2002. gada 9. aprīļa noteikumu Nr. 155 "Noteikumi par notiesāto uztura un sadzīves vajadzību materiālā nodrošinājuma normām" 1. pielikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 111. pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2005.gada 25.oktobra lēmums par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2005-15-03. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/lem_2005-15-03_tiesved_izb.htm [aplūkots 2015.gada 26. aprīlī]

personāls nepastāv un vajadzības gadījumā, ieslodzītā kameras biedri palīdz šo darbību veikšanā un, ja personai būtu tādi fiziski traucējumi, kam būtu nepieciešama pastāvīga aprūpētāja palīdzība, tiktu lemts vai nu par personas ievietošanu ārstniecības iestādē stacionārai veselības aprūpei vai personas pirmstermiņa atbrīvošanu no ieslodzījuma vietas.¹¹¹ Arī Vecumnieku cietumā ieslodzītie ar būtiskiem fiziskiem traucējumiem nav bijuši, tādēļ nav bijusi nepieciešamība pielāgot dzīves apstākļus personas vajadzībām, taču tika atzīmēts, ka šāda notikuma gadījumā tiktu lemts par personas pirmstermiņa atbrīvošanu vai ievietošanu ārstniecības iestādē un nebūtu nepieciešams nodrošināt ar attiecīgu personālu, kas palīdzētu ikdienas darbību veikšanā. No iepriekš minētā secināms, ka, lai gan ieslodzījuma vietās nav liels skaits ieslodzīto ar fiziskiem traucējumiem, tomēr netiek veikti preventīvi pasākumi gadījumiem, ja šāda persona tiks ievietota ieslodzījuma vietā.¹¹²

Lai noteiktu apstākļus, kādi ir nodrošināmi invalīdiem ieslodzījuma vietās, pirmkārt, ir jāņem vērā LSIK 4. pantā iekļautais pamatprincips izturēties pret personu bez spīdzināšanas un necilvēcīgas izturēšanās. No iepriekš minētā par pārkāpumiem, kas saistīti ar atbilstošu dzīves apstākļu nodrošināšanu, secināms, ka nenodrošinot ieslodzīto, kuram ir fiziski traucējumi, viņa stāvoklim atbilstošu apkārtējo vidi, tiek radīts 4. panta pārkāpums. Lai gan nevienā nacionālajā tiesību aktā nav ietverts tiešs pienākums veidot personām ar fiziskiem traucējumiem viņam piemērotus dzīves apstākļus, tas izriet no diskriminācijas aizlieguma principa, jo, ja persona nespēj īstenot savas tiesības invaliditātes dēļ, tas nozīmē, ka persona ir sliktākā stāvoklī kā personas, kurām nav fiziski traucējumi. Tomēr, lai personām atvieglotu ikdienu, Invaliditātes likuma 12. pants paredz tiesības personām ieslodzījuma vietā saņemt no valsts budžeta līdzekļiem apmaksāta asistenta pakalpojumus līdz 40 stundām nedēļā,¹¹³ kas nozīmē, ka ieslodzītajam ir tiesības pieprasīt asistentu un, autoresprāt, gadījumā, kad ieslodzītajam ir bijusi nepieciešama palīdzība un persona ir norādījusi ieslodzījuma vietas pārkāpumu, jo nav bijis attiecīgs personāls, kas palīdz veikt ikdienas darbības, uzskatāms, ka šis aizrādījums ir nepamatots un personai bija jāizmanto Invaliditātes likumā piešķirtās tiesības. Iespējams, lai persona būtu informēta par šādām tiesībām, ievieojot viņu ieslodzījuma vietā būtu jāpaziņo par šādu pakalpojumu nodrošināšanas iespējām.

---

¹¹¹ Ilgūciema cietumā iegūta informācija - npublicēts materiāls.

¹¹² Vecumnieku cietumā iegūta informācija - npublicēts materiāls.

¹¹³ Invaliditātes likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=211494> [aplūkots 2015. gada 26. aprīlī]

Vērtējot, vai ieslodzītajiem ir nodrošināms tieši attiecīgs personāls, kas palīdz ieslodzītajiem ikdienas darbībā, ir jāņem vērā iepriekš minētās tiesības saņemt asistenta pakalpojumus un, vai, organizējot papildus personālu, tas ir lietderīgākais veids, kādā ir iespēja nodrošināt personām nepieciešamo un neaizskart viņu tiesības. Autoresprāt, šāda personāla izveide nav lietderīga finansiālu apsvērumu dēļ, uz ko norāda arī iepriekš minētā speciālistu neesamība, kas veiktu sekundāro aprūpi, jo pietrūkst līdzekļu šo speciālistu piesaistei un ir pietiekamas Invaliditātes likumā noteiktās tiesības uz asistenta palīdzību. Lai ieslodzītais varētu saņemt asistenta palīdzību, tāpat kā personām ārpus ieslodzījuma vietas, viņam būtu nepieciešams iesniegt iesniegumu, pievienojot tam attiecīgos rekvizītus, un ieslodzījuma vietai nepieciešams nodrošināt ar iespēju šādus iesniegumus pieņemt, ņemot vērā, ka ieslodzītais nevar pats vērsties ar iesniegumu sociālajā dienestā.¹¹⁴ Šādu iespēju, autoresprāt, nepieciešams ietvert MK not. Nr. 942 „Kārtība, kādā piešķir un finansē asistenta pakalpojumus pašvaldībā”¹¹⁵ Ņemot vērā jau iepriekš minētos finansiālos apsvērumus, pēc autores domām, asistenta palīdzību varētu sniegt ieslodzījuma vietas darbinieki, kuriem ir veikta atbilstoša papildus apmācība darbībā, kas saistīta ar asistenta pienākumiem. Ar šādu regulējumu tiktu panākta augstāka ieslodzīto dzīves apstākļu kvalitāte ieslodzījuma vietās.

Ir nepieciešams pārskatīt to robežu, kas nosaka fizisko traucējumu ietekmi uz sodu izciešanu ieslodzījuma vietā un, ja ikvienā gadījumā, kas norāda uz personas fiziskiem traucējumiem, tiktu pieņemts lēmums par personas nogādāšanu ārstniecības iestādē vai pirmstermiņa atbrīvošanu, vai netiktu pārkāpts soda mērķis. Autore uzskata, ka, ja pastāv situācija, kurā personas stāvoklis ir tāds, ka viņš pats nespēj veikt ikdienas darbības un asistenta esamība nav pietiekoša, lai dzīves apstākļi atbilstu personas vajadzībām, ir obligāta nepieciešamība izvērtēt iespēju personas pirmstermiņa atbrīvošanai vai ievietošanai ārstniecības iestādē, ņemot vērā katru personu individuāli un novērtējot, atkarībā no personas fizisko traucējumu izpausmes veida, viņa spējas uz atsevišķu darbību veikšanu. Protams, lemjot par pirmstermiņa atbrīvošanu, nepieciešams ņemt vērā arī ieslodzītā personību, kā arī noziedzīgā nodarījuma raksturu, smagumu, lai novērstu iespējamību, ka persona tiek atbrīvota no soda izciešanas tikai viņas fizisko trūkumu dēļ. Tomēr, ja pastāv apstākļi, ka personai ir kustību traucējumi, taču tas būtiski neietekmē viņa uzturēšanos ieslodzījuma vietā, līdz ar asistenta esamību, ir arī nepieciešams noteikt, kādi

---

¹¹⁴ Atbildes uz iedzīvotāju jautājumiem par asistenta pakalpojumu pašvaldībā. Pieejams: <http://www.lm.gov.lv/text/2469> [aplūkots: 2015. gada 26. aprīlī]

¹¹⁵ Kārtība, kādā piešķir un finansē asistenta pakalpojumu pašvaldībā: Ministru kabineta 2012. gada 18. decembra noteikumi Nr. 942. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=253781> [aplūkots: 2015. gada 26. aprīlī]

papildlīdzekļi un papildierīces ieslodzītajam piešķirami, lai nodrošinātu atbilstošus dzīves apstākļus. Šādā veidā tiktu atrunāti visi iespējamie gadījumi, kas būtu saistīti ar personas, kurai ir fiziski traucējumi, atrašanos ieslodzījuma vietā un izņēmuma gadījumā ārpus ieslodzījuma vietas, tādēļ, autoresprāt, būtu nepieciešams noteikt kārtību, kādā izvērtējamās personas spējas, kas attiecīgi novedīs pie secinājuma, kur persona izcietīs sodu, vai arī viņai būs piemērojama pirmstermiņa atbrīvošana.

3. TIESĪBU UZ VESELĪBU REGULĒJUMS ĀRVALSTĪS

Lai adekvāti varētu izvērtēt, vai nacionālo tiesību aktu regulējums ir optimāls, lai nodrošinātu ieslodzījuma vietās tiesības uz veselību un no tā izrietošos pienākumus, ir nepieciešams salīdzināt to ar citu valstu regulējumiem un tiem izrietošajām tiesībām. Autore salīdzināšanai izvēlējusies piecas valstis. Lai konstatētu, vai pastāv dažādības ieslodzīto tiesību nodrošināšanā dažādu tiesību sistēmās, ir izvēlētas valstis, kuras pieder atšķirīgām tiesību saimēm. Divas no valstīm, tāpat kā Latvija, pieder romāņu – ģermāņu tiesību saimei – Igaunija un Vācija, Somija pieder ziemeļvalstu tiesību saimei, Apvienotā Karaliste pieder anglosakšu tiesību saimei un Krievija pieder sociālistisko tiesību saimei.¹¹⁶ Visas valstis, izņemot Krieviju, ir arī Eiropas Savienības dalībvalstis, no kā secināms, ka iepriekš minētie starptautiskie tiesību akti, ja valstis tos ir ratificējušas, šīm valstīm arī ir saistoši, kas arī ietekmē dalībvalstu noteiktos regulējumus.

3.1. Igaunijas Republika

Igaunijas Republikā ieslodzījumu vietās visu nepieciešamo, kas nosaka tiesības uz veselību ieslodzītajiem, nodrošina Igaunijas Ieslodzījuma likums. Likuma sākumā ir ietverts pienākums rīkoties atbilstoši cilvēktiesībām. Pret ieslodzītajiem ir jāizturas tā, lai respektētu viņam kā cilvēkam piemītošo cieņu un jānodrošina, ka apiešanās ar viņu ieslodzījuma vietā personai nerada lielākas ciešanas vai neērtības, kā tas ir nepieciešams saskaņā ar ieslodzījuma vietas mērķiem. Ieslodzījuma likums paredz, ka šos ierobežojumus ieslodzītajiem var noteikt tikai uz likuma pamata. Ierobežojumiem ir jāatbilst piemērošanas mērķiem un cilvēka cieņai, tie nedrīkst aizskart citas ar likumu piešķirtās tiesības.

Lai sasniegtu optimālu personu tiesību ievērošanu, ja personai ieslodzījumu vietā ir jāpavada vairāk kā gadu, tiek sagatavots personas individuāls plāns, kurā noteikta izturēšanās kārtība pret ieslodzīto. Šis plāns tiek saskaņots un apspriests ar pašu personu.

Īpaši jāatzīmē šajā regulējumā ietvertu normu izkārtojums. Viss tiesību uz veselību spektrs ir noteikts veselības aprūpes nodaļā, ietverot arī uztura nodrošināšanu ieslodzītajiem. Nevienā līdz šim aplūkotajā normatīvajā aktā šāds iedalījums nebija sastopams. Uztura nodrošināšana tiek organizēta atbilstoši vispārējiem uztura

¹¹⁶

Salīdzinošā

jurisprudence.

Tabula.

Pieejams:

<http://www.jurisprudence.geek.lv/Salidzinosa%20jurisprudence/Sal.jur.tabula.doc> [aplūkots: 2015. gada 4. maijā]

paradumiem¹¹⁷ nolūkā nodrošināt personu ar vajadzīgo pārtikas daudzumu, kas nepieciešams izdzīvošanai. Ieslodzītajiem ir jānodrošina regulāras ēdienreizes, un šai nodrošināšanai ir jāatbilst higiēnas prasībām. Uztura nodrošināšanā ir liela loma medicīnas darbiniekiem. Viņiem ir pienākums uzraudzīt pārtikas sagatavošanu un nodrošināšanu, kā arī personai ir iespēja saņemt viņa veselības stāvoklim atbilstošu uzturu, ja medicīnas darbinieks ir devis šādu rīkojumu. Persona pati arī var iegādāties pārtikas produktus par savu kabatas naudu. Ieslodzījuma likums atļauj, ja tas ir iespējams, ieslodzījuma vietā piekopt savus ēšanas paradumus saskaņā ar personas reliģisko pārliecību.

Medicīnas pakalpojumu nodrošināšana ieslodzījumu vietās ir reglamentēta Ieslodzījuma likumā kā daļa no valsts medicīniskās aprūpes sistēmas. Likumā ir ietverta blanketā tiesību norma, kas norāda uz tiesību aktu, kas nosaka medicīnas pakalpojumu sniegšanas kārtību. Šis tiesību akts ir Veselības aprūpes pakalpojumu organizēšanas likums¹¹⁸. Šos pakalpojumus sniedz medicīnas darbinieki. Darbiniekiem ir jāuzrauga ieslodzīto veselība, jāveic attiecīgās darbības tādā apjomā, kāds ir nepieciešams, jānosūta ieslodzītais speciālai medicīniskai aprūpei, ja tas ir nepieciešams, kā arī jāveic citas medicīniskas darbības. Ieslodzījumu likums paredz neatliekamās medicīniskās palīdzības pieejamību ieslodzījuma vietā divdesmit četras stundas diennaktī, kā arī, ja ārstēšana nevar tikt veikta cietumu slimnīcā, persona ir jānodod speciālai medicīniskai aprūpei pie attiecīgajiem speciālistiem.¹¹⁹

Ieslodzījuma likumā noteiktais detalizētais procedūru uzskaitījums atvieglo ieslodzījuma vietas darbiniekiem soda izpildi.¹²⁰

Igaunija, tāpat kā Latvija ir postpadomju valsts, tāpēc ir nepieciešams salīdzināt abu valstu tendences un secināt, kurā no valstīm ir vērojama ar ieslodzītajiem saistīto jautājumu regulējuma atbilstība cilvēktiesību standartam. Salīdzinot Igaunijas un Latvijas tiesību aktos ietverto regulējumu, Igaunijas Ieslodzījuma likums paredz ieslodzītajiem lielāku tiesību uz veselību nodrošinājuma apjomu nekā Latvijā. Sākotnēji jau tiek likts uzsvars uz ieslodzīto un viņam kā indivīdam nodrošināmajiem dzīves apstākļiem, kas tiek sastādīts

---

¹¹⁷ Definīcijas „Vispārējie uztura paradumi” jēdzieniskajā saturā ietilpst noteikti pieņemti apsvērumi, kuri ir saistīti ar pārtikas produktu izvēli Igaunijā.

¹¹⁸ Health services organization act. Pieejams: https://www.haigekassa.ee/uploads/userfiles/Health_Services_Organisation_Act.pdf [aplūkots 2015. gada 29. martā]

¹¹⁹ Imprisonment act. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/504112013005/consolide> [aplūkots 2015. gada 29. martā]

¹²⁰ Kluwer Law International (edited by Dirk van Zyl Smit and Frieder Dunkel). Imprisonment Today and Tomorrow. International Perspectives on Prisoners' Rights and Prison Conditions. Netherlands: Kluwer Law international, 2001, p. 252.

ieslodzītā individuālajā plānā, bet tas Latvijā netiek garantēts. Latvijas regulējumā, kas arī tiks minēts turpmāk, nav noregulēta neatliekamās medicīniskās palīdzības saņemšanas kārtība, kā tas ir noteikts Igaunijas Ieslodzījuma likumā. Ņemot vērā iepriekš minēto, autoresprāt, Latvijā nepieciešams ieviest līdzīgu regulējumu, kas noteiktu patstāvīga medicīnas darbinieka klātbūtni ieslodzījuma vietā jebkurā diennakts stundā, ja gadījumā ieslodzītajam ir nepieciešams saņemt neatliekamo medicīnisko palīdzību.

3.2. Somijas Republika

Somijas Ieslodzījuma likums¹²¹ nosaka tiesības ieslodzītajiem saņemt to pakalpojumu loku, ko sevī ietver tiesības uz veselību. Likumā ietvertie pamatprincipi nosaka, ka ieslodzījuma realizēšana nedrīkst ierobežot ieslodzījuma vietā esošo personu tiesības vai arī jebkurus citus apstākļus, kuri noteikti ar likumu vai izriet no soda mērķa. Ieslodzītajiem ir jānodrošina tādi dzīves apstākļi, kas pēc iespējas vairāk atbilstu tiem apstākļiem, kādi ir ārpus ieslodzījuma vietām. Ieslodzījumā ir jānodrošina ieslodzītajam saglabāt savu veselību un funkcijas, kas piemīt un ir nepieciešamas viņam kā personai. Pret ieslodzīto ir jāizturas bez diskriminācijas, respektējot viņam kā cilvēkam piemītošo cieņu.

Katram ieslodzītajam, ievietojot to ieslodzījuma vietā, tiek sagatavots individuāls plāns, kurā ir norādītas visas personas raksturojošās īpašības un nepieciešamos apstākļus, kādos viņam ir jāizcieš sods. Kā viens no ietveramajiem kritērijiem ir personas funkcionālās spējas, kur daļa no šī jēdziena ietver invaliditāti, no kā secināms, ka ieslodzījuma vietā personām ar invaliditāti tiek noteikti viņiem atbilstošie apstākļi.

Uztura nodrošināšana Ieslodzījuma likumā ir regulēta nodaļā, kurā uzskaitīti pamata noteikumi personas aprūpei un dzīves apstākļu nodrošināšanai. Tajā ir noteikts, ka ēdināšana tiek nodrošināta tā, lai ieslodzītie varētu saņemt veselīgu, pilnīgu un adekvātu uzturu. Var tikt noteikti arī izņēmumi no standarta uztura normām, ja tas ir attaisnojams ar kādu ieslodzītā pamatotu vajadzību vai uzskatu. Ieslodzījuma vietu pārvalde ir noteikusi vienotu speciālā uztura ēdināšanas kārtību, kas tiek balstīta uz personas medicīniskiem, reliģiskiem vai ētiskiem apsvērumiem. Ieslodzītajiem ir arī iespēja par savu kabatas naudu iegādāties pārtikas produktus. Gan ieslodzītajiem, gan ieslodzījuma vietas darbiniekiem tiek pasniegts viens un tas pats ēdiens, kurš tiek servēts atsevišķās ēdināšanas telpās ieslodzījuma vietās. Lielākajā daļā ieslodzījuma vietu maltītes gatavo profesionāli pavāri,

---

¹²¹ Imprisonment Act (767/2005) Pieejams: http://rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/saannokset-osanliitteet/6IOn6IKW7/Vankeuslaki_-_Imprisonment_Act.pdf [aplūkots 2015. gada 10. aprīlī]

kur ieslodzītie strādā kā viņu palīgi. Atkarībā no ieslodzījuma vietas tipa pastāv specifiskas darbības, kas ir atļautas ieslodzītajiem, piemēram, atvērta tipa ieslodzījuma vietās ieslodzītajiem ir atļautas atsevišķas maltītes pagatavot pašiem. Pārējos noteikumus, kuri attiecas uz ieslodzīto ēdināšanu un dzīves apstākļu nodrošināšanu, nosaka Sodū izpildes institūcija (*Criminal Sanctions Agency*).

Attiecībā uz veselības aprūpi un ārstēšanu, kā arī rehabilitāciju, ieslodzītajiem tā tiek nodrošināta ņemot vērā personas medicīniskās vajadzības. Katrā ieslodzījuma vietā tiek nodarbināta vismaz viena medicīnas māsa un viens ārsts, kurš nodrošinās medicīnisko palīdzību.¹²² Ja persona nevar tikt pienācīgi aprūpēta ieslodzījuma vietas slimnīcā, viņa var tikt uz laiku nodota ārstniecībai ārpus ieslodzījuma vietas. Visas veselības aprūpes izmaksas, kas ir saistītas ar ieslodzīto nepieciešamo aprūpi, tiek segtas no valsts līdzekļiem. Arī gadījumos, kad persona tiek ārstēta ārpus ieslodzījuma vietas, ja pastāv apstākļi, ka persona tur ir nosūtīta ar ārsta apstiprinātu nosūtījumu, šos izdevumus arī sedz no valsts līdzekļiem. Sevišķo aprūpes kārtību un apjomu nosaka likumā ietvertie pieci atsevišķi normatīvie akti.

Latvijas un Somijas normatīvo regulējumu nepieciešams salīdzināt, jo Skandināvijas valstīs ieslodzījuma vietas tiek atzītas par pārākām pār citu valstu un, salīdzinot abas valstis¹²³, ir iespēja secināt, kas nepieciešams, lai uzlabotu Latvijā piemērojamo regulējumu. Somijas ieslodzījuma likums norāda uz to, ka ieslodzītajam praktiski ir tiesības saņemt to pašu, ko personām ārpus ieslodzījuma vietas, tiek nodrošināti ļoti pietuvināti dzīves apstākļi, kādi tie ir ārpus ieslodzījuma vietas. Lai gan būtiski nodrošināmo tiesību apjoms neatšķiras, ņemot vērā, ka likumā norādīts, ka lielākoties visas izmaksas tiek segtas no valsts budžeta līdzekļiem, augstāka kvalitāte ieslodzījuma vietās tiek nodrošināta lielāku finanšu resursu esamības dēļ. No iepriekš minētā secināms, ka arī Latvijā pamattiesības ir nodrošinātas tāpat kā Somijā, taču šo tiesību kvalitāti nošķir abām valstīm pieejamie finanšu resursi.

3.3. Vācijas Federatīvā Republika

Vācijas Federatīvajā Republikā ieslodzīto tiesības uz veselību un cienīgiem dzīves apstākļiem soda izciešanas iestādēs regulē Cietumsodu izpildes un rehabilitācijas,

---

¹²² [b.a.] Prison policy, prison regime and prisoners' rights in Finland. Pieejams: http://www.internationalpenalpenitentiaryfoundation.org/Site/documents/Stavern/17_Stavern_Report%20Finland.pdf [aplūkots 2015. gada 10. aprīlī]

¹²³ Why scandinavian prisons are superior. Pieejams: <http://www.theatlantic.com/international/archive/2013/09/why-scandinavian-prisons-are-superior/279949/> [aplūkots 2015. gada 10. aprīlī]

prevencijas pasākumu, kas saistīti ar brīvības atņemšanu, likums (turpmāk – Vācijas Cietumu likums). Likuma mērķis ir nodrošināt ieslodzītajiem cik vien iespējams tādas apstākļus, kādi tie būtu ārpus ieslodzījuma vietas, kā arī ir jānovērš jebkura kaitīgā iedarbība soda izciešanas laikā, kas var tikt vērsta pret ieslodzīto.

Vācijas Cietumu likumā norādīta īpaša kārtība, kādā tiks noteiktas sapratīgas izturēšanās robežas attiecībā pret katru ieslodzīto individuāli. Likums nosaka personas izvērtēšanu, kuras gaitā tiek noskaidrota personas fiziskais un garīgais stāvoklis un, ņemot vērā par personu iegūtos faktus, tiek izstrādāts plāns, pēc kura vadoties ieslodzītajam tiek nodrošināts viņam nepieciešamas tiesību apjoms. Šis plāns tiek apspriests kopā ar ieslodzīto. Plānā tiek konstatēts, pie kādas ieslodzīto grupas persona pieder, kā arī sevišķās vajadzības, īpašas aprūpes gadījumā. Likumā atsevišķi paredzēta uztura un medicīnas aprūpes nodrošināšanas kārtība.

Vācijas Cietumu likums nenorāda uz konkrētu uztura daudzumu, kāds piešķirams ieslodzītajiem, likumā noteikti tikai atsevišķi jautājumi, kas skar uztura nodrošinājuma jautājumu. Šajā jautājumā liela loma ir noteikta medicīnas darbiniekiem, viņiem tiek noteikts pienākums uzraudzīt ieslodzītajiem piedāvātā uztura sastāvu, kā arī pārtikas uzturvērtību. Speciālais uzturs personai tiek piešķirts tikai tajos gadījumos, ja ir medicīnas darbinieka norādījums par šāda uztura nepieciešamību. Tiek paredzēta arī ieslodzītā iespēja iegādāties pārtikas produktus par savu naudu, kā arī medicīnas darbinieks var noteikt atsevišķu produktu iegādes aizliegumu, ja tas ir saistīts ar personas veselību. Šajā sadaļā īpaša vērība tika pievērsta ieslodzītā reliģiskajiem uzskatiem, nosakot, ka ir jāņem vērā iespējamība, ka personai uz reliģijas pamata var būt citādāks pārtikas patēriņš nekā pārējiem ieslodzītajiem.

Medicīnas aprūpes nodrošinājums ir uzskaitīts detalizētāk, tādā veidā ierobežojot ieslodzījuma vietas rīcības brīvību noteikt kas kuram pienākas. Galvenais princips, uz kā ir balstīta medicīniskā aprūpe, ir pienākums rūpēties par personas fizisko un garīgo veselību. Arī ieslodzītajiem ir noteikts pienākums sadarboties un atbalstīt visus ieslodzījuma vietas pasākumus, kas ietver veselības aizsardzību. Šie pasākumi atkarībā no ieslodzītā vecuma ir nodrošināmi atšķirīgi, kā arī ietvertais nodrošināmo pakalpojumu klāsts ir atšķirīgs. Medicīnas aprūpes pasākumu un medikamentu nodrošināšana ir kā preventīvs pasākums, lai novērstu slimību rašanās riskus, ilgtermiņa aprūpi, kā arī, lai ārstētu jau personām konstatētās slimības. Ieslodzītajiem tiek paredzēta arī terapeitiskā ārstēšana, tajā iekļaujot medicīniskos pakalpojumus, medikamentu un terapiju nodrošināšanu, kas nepieciešama slimību diagnosticēšanai, kā arī ārstēšanai.

Medicīniskajā aprūpē ir veltīta atsevišķa nodaļa, kas nosaka medicīnisko papildierīču piešķiršanu personām, ar fiziskiem traucējumiem. Ir noteikta pieeja dzirdes un redzes aparātiem, protezēšanas ierīcēm, ortopēdiskajām un citām papildierīcēm, kas nepieciešamas konkrētos gadījumos, lai nodrošinātu ieslodzītajiem efektīvu terapiju vai, lai kompensētu personas fiziskos trūkumus. Tomēr, lai piešķirtu personai papildierīces, ir jāņem vērā viņas uzturēšanās ilgums ieslodzījuma vietā, kā arī galvenais nosacījums, ka šīs ierīces nedrīkst būt galvenais atbalsts ikdienas dzīvē, tām var būt tikai sekundāra loma ikdienas lietošanā. Šīs tiesības ietver arī nepieciešamo palīglīdzekļu remontu, maiņu, kā arī ieslodzīto apmācību palīglīdzekļu lietošanā, ja vien tas nav pretrunā ar ieslodzījuma vietas mērķiem. Atsevišķi reglamentēta redzes korekcijas līdzekļu nodrošināšana. Jaunu līdzekļu nodrošināšana ir iespējama tikai tad, ja personai ir redzes izmaiņas par 0.5 dioptrijām. Lēcas tiek piešķirtas tikai tajos gadījumos, kad personai tas ir nepieciešams medicīnisku iemeslu dēļ.

Vācijas Cietumu likums paredz sociālās integrācijas nolūkos, ka ar ieslodzītā piekrišanu, iestādei vajadzētu veikt medicīnisko aprūpi, it īpaši saistītu ar operāciju veikšanu un papildierīču nodrošināšanu, kas veicinātu sociālo integritāti.¹²⁴

Salīdzinot Vācijas un Latvijas normatīvos aktus, kas dod tiesības ieslodzītajiem saņemt nepieciešamo aprūpi un ieslodzījuma vietas apstākļus ir saskatāmas lielas atšķirības. Vācijas Cietumu likums konkrēti nosaka katru piešķiramo tiesību apjomu, tādā veidā ierobežojot ieslodzījuma vietu rīcības brīvību, nosakot kādi pakalpojumi ir nodrošināmi. Liels akcents Vācijas Cietumu likumā ir likts uz personu ar fiziskiem traucējumiem tiesībām, ko, autoresprāt, ir nepieciešams noteikt arī Latvijas normatīvajos aktos. Protams, būtiski ir izvērtēt pieejamos finanšu resursus attiecībā uz invalīdiem piešķiramajām papildierīcēm un pakalpojumiem, tomēr Latvijā vajadzīgs regulējums, kas dod šādas tiesības invalīdiem pieprasīt viņam nepieciešamo, pēc tam izvērtējot šī pieprasījuma pamatotību, nepieciešamību un lietderību katrā gadījumā.

---

¹²⁴ Act concerning the execution of prison sentences and measures of rehabilitation and prevention involving deprivation of liberty (Prison act). Pieejams: http://www.cgerli.org/fileadmin/user_upload/interne_Dokumente/Legislation/docid1437/Prison_Act.pdf [aplūkots 2015. gada 28. martā]

3.4. Apvienotā Karaliste

Apvienotajā Karalistē (turpmāk – AK) ieslodzīto tiesības regulē AK Cietumu likums¹²⁵ un citi normatīvie akti, kā arī institūciju izdotās instrukcijas attiecībā uz katru konkrēto darbības jomu, šajā gadījumā veselības aprūpi un uztura nodrošināšanu.

Attiecībā uz veselības aprūpi, no tiesību aktiem un valsts izdotajām instrukcijām (*national instructions*) izriet apgalvojums nodrošināt ieslodzītajiem pieeju tāda paša apjoma un kvalitātes pakalpojumiem kā personām, kuras atrodas ārpus ieslodzījuma vietas, kas arī ir veselības nodrošināšanas pamats. Aprūpe, kuru nodrošina profesionāli apmācīts personāls, ir jānodrošina, izturoties pret personu ar cieņu. Pakalpojumi tiek pilnībā nodrošināti, ņemot vērā ieslodzīto specifiskās vajadzības, tādas, kuras izriet no personas etniskās vai reliģiskās piederības, dzimuma, vecuma un pašreizējā veselības stāvokļa.

Uzņemot personu ieslodzījuma vietā, tiek izveidots personas medicīniskais fails, kurā norādīts viņa veselības stāvoklis, kurš ir kā pamats, ja nepieciešams, tālāk izvēloties viņam atbilstošāko aprūpes veidu. Pirmreizējā apskate personai tiek veikta 24 stundu laikā pēc personas uzņemšanas ieslodzījuma vietā. Apskatē iegūtā informācija tiek norādīta personas medicīniskajā failā. Kā viens no pasākumiem, ko normatīvie akti paredz veikt nekavējoties, ir novērtēt personas fizisko stāvokli, noskaidrot, vai personai nav fiziski traucējumi, kas var būt par pamatu personas nogādāšanai uz citu ārstniecības iestādi vai priekšlaicīgu atbrīvošanu.

Normas, kuras nosaka sniedzamo pakalpojumu apjomu, salīdzinot ar Latvijas regulējumu, ir konkrētas. Saskaņā ar AK nacionālās veselības standartiem ir noteikts skaidrs un izsmeļošs uzskaitījums, kurā ir norādīts, kas ietilpst primārajā aprūpē, zobārstniecības pakalpojumos un atsevišķi pieejamie speciālistu pakalpojumi, kā arī tas, kas ir atbildīgs par šo pakalpojumu nodrošināšanu ieslodzītajiem.

No pienākumiem, kas ir noteikts medicīnas personālam AK, normatīvajos aktos ir secināms, ka, atšķirībā no Latvijas tiesību aktiem, medicīniskais personāls ir pieejams ieslodzījuma vietā visu diennakti un nepieciešamības gadījumā personāls sniedz neatliekamo medicīnisko palīdzību ar attiecīgi sagatavotu aprīkojumu. Jēdziena neatliekamās medicīniskās palīdzības sniegšana ietilpst arī nodrošināšana ar nepieciešamajām zālēm. Normatīvie akti paredz, pamatojoties uz primārās aprūpes pakalpojumu apjomu un ņemot vērā pacientam identificēto vajadzību, ieslodzītajiem tiek

---

¹²⁵ Prison Act 1952. Pieejams: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo6and1Eliz2/15-16/52/contents> [aplūkots 2015. gada 3. maijā]

izrakstītas un izsniegtas zāles un, kā īpatnība saistībā ar neatliekamo medicīnisko palīdzību, tiek izveidots atsevišķs nodalījums, kurš ir pieejams tikai ārstniecības personālam, kurā tiek glabātas zāles neatliekamības gadījumiem pēc darba laika, un nepieciešamības gadījumā šīs zāles ir iespējams izņemt un lietot.

Viens no regulējuma mērķiem ir ieslodzīto veselības veicināšana. Viena no personu grupām, kam tiek nodrošināta veselības veicināšanas iespēja, ir personas ar fiziskiem traucējumiem. Šīm personām tiek īstenoti pasākumi, lai novērstu veselības pasliktināšanos, kā arī ieslodzītajam ir pieeja dažādām, sev vēlamām nodarbībām.

Pamatnostādne attiecībā uz uztura nodrošināšanu ir iestādes pienākums nodrošināt daudzveidīgu un veselīgu ēdienkarti, kura ir veidota, ņemot vērā ieslodzīto vēlmes, vienlaikus saglabājot tās atbilstību visiem attiecīgajiem noteikumiem pārtikas produktu drošības jomā. Pārtikas produktiem ir jāatbilst tiesību aktos noteiktajiem priekšnosacījumiem. Tiem ir jābūt tīriem, nebojātiem, un tie ir jāglabā konkrēti noteiktos apstākļos.

Ieslodzījuma vietā personāls, kurš ir atbildīgs par ēdināšanu, sastāda standarta ēdienkarti, kas atspoguļo ieslodzīto vēlmes un ieslodzījuma vietai piešķirto budžetu. Ir noteikts četrarpus stundu minimums starp pirmās un nākamās ēdienreizes sākumu, un maltītes ir iespējams saņemt pusotru vai divas stundas, atkarībā no ēdienreizes, turklāt, papildus vakariņām ieslodzītajiem tiek nodrošināta iespēja sev pagatavot karstu dzērienu, kā arī atsevišķu uz kodu.

Uztura dažādība tiek norādīta kā daudzveidīga, iepriekš izvēlēta ēdienkarte, kurā ietverta veselīga pārtika, kas atspoguļo ieslodzīto vēlmes. Tāpat kā Latvijas normatīvajos aktos, tā ir atkarīga arī no personas kultūras un reliģiskiem apsvērumiem uztura devas nodrošināšanai. Izvēli ēdienkartē un maltīšu nodrošināšana atspoguļo personas reliģiskās un kultūras vajadzības, īpaši izceļot atbilstoši musulmaņu reliģiskajām tradīcijām pasniedzamās Halal maltītes, kurām atsevišķi tiek noteikti un lietoti līdzekļi tās pasniegšanai.

Ieslodzītajiem ir noteiktas arī tiesības piedalīties uztura nodrošināšanas procesā. Lai tiktu nodrošinātas ieslodzīto vajadzības, ieslodzījuma vietas darbinieks ēdināšanas laikā veic ikdienas aptauju un uzklausa ieslodzīto sūdzības un komentārus par ēdiena kvalitāti.

Ieslodzītajiem, kas tiek nodarbināti pārtikas nozarē, tiek arī sniegts atbalsts saņemt akreditētu kvalifikāciju ēdināšanas, viesmīlības un izklaides nozarē.¹²⁶

3.5. Krievijas Federācija

Krievijas Federācija galvenie normatīvie akti, kas reglamentē sodu izpildes iestāžu darbību ir Krievijas Federācijas Konstitūcija, Krievijas Federācijas Sodū izpildes kodekss¹²⁷ (turpmāk – KF Sodū izpildes kodekss), federālais likums „Par valsts kontroli pār cilvēktiesību ievērošanu ieslodzījuma vietās” un Labošanas iestāžu iekšējās kārtības noteikumi. Sodū izpildes kodeksā ir norāde uz ieslodzīto tiesību nodrošināšanu saskaņā ar šo kodeksu un citiem normatīvajiem aktiem.¹²⁸

KF Sodū izpildes kodeksā 12. pantā ir uzskaitītas ieslodzītā pamattiesības, kurās paredzētas ieslodzītā tiesības uz veselības aizsardzību, ieskaitot pirmo medicīnisko palīdzību un specializēto medicīnisko palīdzību – ambulatoro vai stacionāro. 101. pantā norādīta atsauce uz Krievijas Federācijas normatīvajiem aktiem, kas paredz medicīniskās palīdzības sniegšanas kārtību, sanitārās uzraudzības organizēšanu, ārstniecības iestāžu izmantošanu un medicīnas personāla piesaistīšanu. Ieslodzītajiem ir iespējams saņemt sešu veidu medicīnisko palīdzību, kas ir vairāk kā noteikts Latvijas normatīvajos aktos. Pirmais veids ir neatliekamā medicīniskā palīdzība, kuras saņemšanu regulē KF Sodū izpildes kodeksa 12. panta sestā daļa, otrais un trešais veids ir ambulatorā un stacionārā medicīniskā palīdzība, kas arī ir ietverta KF Sodū izpildes kodeksa 12. panta sestajā daļā, taču saņemšanas kārtību nosaka Veselības aizsardzības un sociālās attīstības ministrijas 2005. gada 17. oktobra rīkojums Nr. 640/190 „Kārtība, kādā sniedzama medicīniskā palīdzība ieslodzītajiem soda izciešanas vietās”¹²⁹ (turpmāk – Rīkojums Nr. 640/190). Pārējie preventīvi pasākumi, kas veicina veselības stāvokļa uzlabošanu ieslodzītajiem. Tie ir medicīniskās apskates organizēšana un veikšana, dispanserizācija, sanitāri-higiēniski un pretepidēmijas pasākumi, kā arī higiēnas apmācība un veselīga dzīves veida propaganda.

---

¹²⁶ Prison Service Performance Standards Manual. Pieejams: <http://www.justice.gov.uk/publications/corporate-reports/hmps/performance-standards> [aplūkots 2015. gada 3. maijā]

¹²⁷ Уголовно-исполнительный кодекс (УИК РФ). Pieejams: <http://base.garant.ru/1306500/> [aplūkots 2015. gada 4. maijā]

¹²⁸ Исправительные колонии и тюрьмы уголовно-исполнительной системы. Pieejams: <http://onk.su/help/19.html>. [aplūkots 2015. gada 4. maijā]

¹²⁹ Порядок организации медицинской помощи лицам, отбывающим наказание в местах лишения свободы и заключенным под стражу. Pieejams: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_56331/?frame=1 [aplūkots 2015. gada 4. maijā]

Saskaņā ar Rīkojumu Nr. 640/190, ieslodzītajam, ievietojot ieslodzījuma vietā, tiek veikta obligāta medicīniskā apskate. Tā var tikt veikta 15 diennakts laikā, ievietojot personu karantīnas nodaļā, kur veic pirmreizējo medicīnisko apskati un komplekso sanitāro apstādi, kurā ietilpst drēbju mazgāšana un apstrāde, matu, bārdas un ūsu apgriešana. Obligātajā apskatē ir veicami rentgena – fluorogrāfa izmeklējumi, ārsta apskate un citu speciālistu izmeklējumi pēc nepieciešamības. Iegūtie rezultāti tiek fiksēti ieslodzītajam izveidotajā medicīniskajā ambulatorajā kartē.

Atsevišķi ir pieejama periodiskā medicīniskā palīdzība. Tā ir plānota ieslodzīto pieņemšana ieslodzījuma vietu medicīnas daļās, kas notiek noteiktā pieņemšanas laikā pēc iepriekšēja pieraksta vai pēc medicīnas personāla nosūtījuma. Atšķirībā no Latvijas regulējuma, Krievijas regulējumā ir noteikta neatliekamās medicīniskās palīdzības sniegšanas pasākumu nodrošināšana visu diennakti. Ieslodzījuma vietas medicīnas daļā tiek veiktas ieslodzīto medicīniskās apskates, lai konstatētu saslimšanas, medicīnisko uzraudzību un ieslodzīto uzskaiti, ieslodzīto ārstēšanu ar izpildvaras noteiktām metodēm un līdzekļiem, zāļu un citu medicīnas līdzekļu glabāšanu un izsniegšanu ieslodzītajiem, dod slēdzienus par ieslodzītā veselības stāvokli, kas ierobežo to nodarbināšanu konkrētā darbā, kā arī veic ekspertīzi īslaicīgas darbnespējas gadījumā. Ja ieslodzījuma vietas medicīnas daļā nav iespējams nodrošināt medicīnisko palīdzību, ieslodzītie var saņemt nepieciešamo ārstēšanu valsts vai pašvaldību sistēmas ārstnieciski – profilaktiskās iestādēs.

Dienas uztura devas saņemšanas kārtību nosaka Labošanas iestāžu iekšējās kārtības noteikumi¹³⁰. Ēdināšana notiek dienas kārtībā noteiktajā laikā, atsevišķi nodalītā ēdināšanas telpā, ar noteiktiem izņēmumiem, kuri ir atkarīgi no ieslodzītā atrašanās vietas. Gadījumā, ja ieslodzītais ir nodarbināts komunālajos vai saimnieciskajos objektos, lai tiktu nodrošināta nepārtraukta darbība, ieslodzītajiem ieslodzījuma vietas priekšnieks var atļaut ieturēt ēdienreizi ārpus noteiktā objekta. Ieslodzītajiem, kuriem netiek nodrošināta apsardze, kā arī ir atļauja pārvietoties bez konvoja, ēdināšana notiek tam speciāli aprīkotās telpās dzīvošanas vietās vai darba objektos. Ieslodzītajiem, kuri uzturas kamerās, ēdināšana notiek kamerās vai darba vietā. Lai nodrošinātu kārtību ēdināšanas laikā, ēdnīcā to uzrauga ieslodzījuma vietas administrācijas pārstāvis.

Minimālo dienas uztura devu nosaka KF Sodū izpildes kodeksa 99. panta trešā daļa un tajā norādītā 2005. gada 11. aprīļa Krievijas Federācijas valdības rezolūcija Nr. 205

---

¹³⁰ Правила внутреннего распорядка исправительных учреждений (утв. приказом Минюста РФ от 3 ноября 2005 г. N 205). Pieejams: <http://base.garant.ru/1354625/> [aplūkots 2015. gada 4.maijā]

„Uztura minimālās normas un sadzīves materiālais nodrošinājums ar brīvības atņemšanu sodītajiem”¹³¹. Atšķirībā no Latvijā noteiktajām sešām normām, ieslodzītajiem diennaktī ir noteikta tikai viena, kurā ir sadalīts pārtikas apjoms atkarībā no ieslodzītā dzimuma. Atsevišķi ir noteiktas speciālās personu grupas, kurām papildus pienākas atsevišķi pārtikas produkti. Šīs grupas ir ieslodzītie, kuri ir nodarbināti smagos vai kaitīgos darba apstākļos, sievietes grūtnieces un barojošās mātes, I un II grupas invalīdi, kā arī strādājošiem ieslodzītajiem, kuru augums pārsniedz 190 cm, pēc ārsta norādījumiem izsniedz papildus uzturu, bet ne vairāk kā 50% no noteiktās normas. Katrai no šīm grupām ir uzskaitīts papildus pienākošo pārtikas produktu daudzums gramos. KF Sodu izpildes kodeksa 99. panta sestajā daļā ir atrunāts speciāls aizliegums grūtniecēm un barojošām mātēm izsniegt sojas miltus.

Atšķirībā no Latvijas regulējuma, Krievijas normatīvajos aktos ir atrunāts vienkāršots ieslodzītajiem pienākošo uztura devu sadalījums, īpaši neizdalot atsevišķas grupas, nosakot citu uztura dienas devu, bet gan, izpildot attiecīgos nosacījumus, iespēju saņemt papildu pārtikas produktus. Tomēr šajos normatīvajos aktos nav ietverts regulējums gadījumā, ja ieslodzītajam savas filozofiskās vai reliģiskās pārliecības dēļ nav piemērojamas pamata dienas uztura devas.

---

¹³¹ Минимальная норма питания для осужденных к лишению свободы, содержащихся в учреждениях Федеральной службы исполнения наказаний, в изоляторах временного содержания подозреваемых и обвиняемых органов внутренних дел Российской Федерации и пограничных органов федеральной службы безопасности, на мирное время. Pieejams: http://base.garant.ru/1354133/#block_1000 [aplūkots 2015. gada 4. maijā]

KOPSAVILKUMS

Pētījuma rezultātā autore izvirza šādas tēzes:

1. Pēc 2014. gada 26. janvāra un 18. februāra pieņemtajiem Ministru kabineta noteikumu grozījumiem pasludinātie tiesu spriedumi jautājumos par ieslodzīto tiesībām uz veselību norāda uz vēl joprojām normatīvo aktu piemērošanas problemātiku, atsevišķi noregulētiem jautājumiem un pastāvošiem ieslodzījuma vietu pārkāpumiem.
2. 2014. gada 26. janvārī un 18. februārī pieņemtie grozījumi Ministru kabineta noteikumos neaptver izvirzītos problēmjautājumus, kas ir saistīti ar nodrošināmo ēdināšanas un medicīnas pakalpojumu apjomu un pieejamību, kā arī personu ar fiziskiem traucējumiem atbilstošu dzīves apstākļu nodrošināšanu.
3. MK not. Nr. 25 „Noteikumi par apcietināto un notiesāto personu veselības aprūpi ieslodzījuma vietās” nav veikts konkrēts uzskaitījums un apjoms zālēm, kuras piešķiramas ieslodzītajiem. Katrā attiecīgajā gadījumā šo jautājumu izlemj ieslodzījuma vietā praktizējošais ārsts.
4. MK not. Nr. 25 „Noteikumi par apcietināto un notiesāto personu veselības aprūpi ieslodzījuma vietās” neparedz vadlīnijas medicīnas darbinieku skaita noteikšanai ieslodzījuma vietās. Nosakot medicīnas darbinieku izvietojumu pa ieslodzījuma vietām, primārās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju skaits jānosaka pēc ieslodzīto skaita, lai spētu nodrošināt optimālu iespēju ieslodzītajiem saņemt medicīniskos pakalpojumus.
5. Nosakot konkrētu speciālistu medicīnas pakalpojumu sniegšanai izvietojumu pa ieslodzījumu vietām, sekundārās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju skaits un pieejamība jānosaka pēc cietuma tipa, piemēram, atvērta tipa cietumā speciālistu skaits nosakāms mazāks, jo ieslodzītajiem ir lielākas iespējas apmeklēt ārstniecības iestādi ārpus ieslodzījuma vietas kā slēgta tipa cietumā. Jāņem vērā arī ieslodzīto personu īpašības, piemēram, Ilgūciema cietumā ieslodzītie ir tikai sievietes, tātad nepieciešams speciālists, šajā gadījumā ginekologs, atkarībā no dzimuma.
6. MK not. Nr. 25 „Noteikumi par apcietināto un notiesāto personu veselības aprūpi ieslodzījuma vietās” neparedz neatliekamās medicīniskās palīdzības sniegšanu ārpus medicīnas personāla darba laika. Ņemot vērā ārvalstu pētījumu, lai netiktu

- aizskartas ieslodzīto tiesības, ir nepieciešams ietvert MK not. Nr. 25 pienākumu ieslodzījuma vietā atrasties vienam medicīnas darbiniekam visu diennakti.
7. Nelielā ieslodzīto skaita dēļ, kuri tiek nodrošināti ar speciālo uztura normu, nepieciešams izslēgt MK not. Nr. 1022 „Noteikumi par ieslodzīto personu uztura un sadzīves vajadzību materiālā nodrošinājuma normām” ietverto speciālo uztura normu un paplašināt aizstājamo pārtikas produktu sarakstu veģetāriešiem, kas nodrošinātu efektīvāku ieslodzījuma vietai piešķirto līdzekļu izmantošanu.
  8. MK not. Nr. 25 „Noteikumi par apcietināto un notiesāto personu veselības aprūpi ieslodzījuma vietās” nepieciešams noteikt konkrētu tiesību apjomu, kas pienākas ieslodzītajiem ar fiziskiem traucējumiem. Nepieciešams sastādīt papildierīču un papildlīdzekļu uzskaitījumu, kas ieslodzītajiem piešķirami nepieciešamības gadījumā.
  9. Ņemot vērā Latvijas sodu izpildes kodeksā un MK not. Nr. 25 „Noteikumi par apcietināto un notiesāto personu veselības aprūpi ieslodzījuma vietās” ietverto regulējumu par personas pārvietošanu uz citu ārstniecības iestādi vai priekšlaicīgu atbrīvošanu smagas slimības dēļ, kas nepieļauj tālāku soda izciešanu, nepieciešams ietvert MK not. Nr. 25 kārtību, kādā tiek izvērtētas personas spējas atrasties ieslodzījuma vietā, lai noskaidrotu pie kādiem apstākļiem personai ar fiziskiem traucējumiem, ja nepieciešams, ir piemērojams konkrētais tiesību akts.
  10. Lai ieslodzītie tiktu informēti par savām tiesībām, personām ar fiziskiem traucējumiem vēlams paziņot par iespēju saņemt asistentu, ko nodrošina, pamatojoties uz Invaliditātes likumu. Kārtība, kādā iespējams saņemt asistenta pakalpojumus, ietverama MK not. Nr. 942 „Kārtība, kādā piešķir un finansē asistenta pakalpojumu pašvaldībā”.
  11. Ņemot vērā ārvalstu regulējuma pētījumu, MK not. Nr. 25 „Noteikumi par apcietināto un notiesāto personu veselības aprūpi ieslodzījuma vietās” nepieciešams ietvert normu, kas paredz izveidot katram ieslodzītajam individuālu plānu, ar kura palīdzību būtu iespējams optimizēt ieslodzītajam kā indivīdam nepieciešamo pakalpojumu nodrošināšanu.
  12. Ārvalstu regulējuma pētījuma rezultātā secināms, ka Latvijas normatīvajos aktos nepieciešams izveidot noteiktāku sniedzamo pakalpojumu uzskaitījumu, kas ļautu ieslodzītajiem konkrēti zināt savas tiesības un ierobežotu ieslodzījuma vietas rīcības brīvību, nosakot piešķiramā pakalpojuma apjomu.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN JURIDISKO AKTU SARAKSTS

Literatūra:

1. 2010. gada 25. maija Ministru Kabineta noteikumu projekta „Grozījumi Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumos Nr. 1022 „Noteikumi par ieslodzīto personu uztura un sadzīves vajadzību materiālā nodrošinājuma normām”” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: http://tap.mk.gov.lv/doc/2005/TMAnot_180510_uzturs_noteik.1400.doc [aplūkots 2015. gada 18. aprīlī]
2. 2010. gada 28. jūnija Latvijas Republikas Tiesībsarga atzinums Nr. 20. Pieejams: http://www.tiesibsargs.lv/img/content/atzinumi/atzinums_par_medicinisko_palidzibu_ieslodzijuma_vietas_28.06.2010.pdf [aplūkots: 2015. gada 11. aprīlī]
3. 2011. gada 27. septembra Ministru Kabineta noteikumu projekta „Grozījumi Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumos Nr. 1022 „Noteikumi par ieslodzīto personu uztura un sadzīves vajadzību materiālā nodrošinājuma normām”” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: http://tap.mk.gov.lv/doc/2005/TMAnot_090911_uztura_norm.2344.doc [aplūkots 2015. gada 18. aprīlī]
4. 2014. gada 18. februāra Ministru Kabineta noteikumu projekta „Grozījumi Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumos Nr. 1022 „Noteikumi par ieslodzīto personu uztura un sadzīves vajadzību materiālā nodrošinājuma normām”” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: http://tap.mk.gov.lv/doc/2005/MKAnot_220114_nodr_normas.2922.doc [aplūkots 2015. gada 19. aprīlī]
5. Atbildes uz iedzīvotāju jautājumiem par asistenta pakalpojumu pašvaldībā. Pieejams: <http://www.lm.gov.lv/text/2469> [aplūkots: 2015. gada 26. aprīlī]
6. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011.
7. CPT standarti. <http://www.cpt.coe.int/lang/lva/lva-standards.pdf> [aplūkots 2015. gada 18. martā]
8. Ģenēriskie medikamenti – iespēja ārstēties lētāk. Pieejams: <http://m.lvportals.lv/visi/skaidrojumi/264280-generiskie-medikamenti-iespeja-arsteties-letak/> [aplūkots 2015. gada 12. aprīlī]

9. Ilģuciema cietumā iegūta informācija – nepublicēts materiāls.
10. Jautājumi un atbildes par ģenēriskajām zālēm. Pieejams: <http://dati.mic.lv/main/zinasw/31/2996> [aplūkots 2015. gada 12. aprīlī]
11. Kā saņemt valsts garantēto veselības aprūpi? Pieejams: <http://vi.gov.lv/lv/veselibas-aprupe/veselibas-aprupe-iedzivotajiem/ka-sanemt-valsts-garanteto-veselibas-aprupi> [aplūkots 2015. gada 16. aprīlī]
12. Kēnigs M. Cilvēktiesības. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2010.
13. Latvijas Republikas Valsts Kontroles 2014. gada 11. februāra revīzijas ziņojums „Ieslodzīto veselības aprūpes nodrošināšana un organizēšana.” Pieejams: http://www.lrvk.gov.lv/uploads/reviziju-zinojumi/2013/5.1-2-8_2013/Revzinoj_11feb14.pdf [aplūkots 2015. gada 12. aprīlī]
14. Ministru kabineta noteikumu projekta „Noteikumi par apcietināto un notiesāto personu veselības aprūpi ieslodzījuma vietās” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: http://tap.mk.gov.lv/doc/2005/TMAnot_130114_ves_apr.3296.doc [aplūkots 2015. gada 11. aprīlī]
15. Neatliekamā medicīniskā palīdzība. Pieejams: <http://www.vm.gov.lv/lv/tava-veseliba/neatliekama-mediciniska-palidziba/> [aplūkots 2015. gada 14. aprīlī]
16. Pilsoniskās un politiskās tiesības. Pieejams: <http://www.tiesibsargs.lv/cilvektiesibas/pilsoniskas-un-politiskas-tiesibas/> [aplūkots 2015. gada 9. martā]
17. Salīdzinošā jurisprudence. Tabula. Pieejams: <http://www.jurisprudence.geek.lv/Salidzinosa%20jurisprudence/Sal.jur.tabula.doc> [aplūkots: 2015. gada 4. maijā]
18. Skaidrojošā vārdnīca Tezaurs.lv Pieejams: <http://www.tezaurs.lv/sv/> [aplūkots: 2015. gada 12. aprīlī]
19. Vecumnieku cietumā iegūta informācija – nepublicēts materiāls.
20. Zahars V. Kriminālsodu izpildes tiesības. Vispārīgā daļa. Rīga: Zvaigzne ABC, 2003.
21. Ziemeles I. redakcijā. Cilvēktiesības pasaulē un Latvijā. Rīga: SIA „Izglītības soļi”, 2000.
22. Clapham A., Robinson M. Realizing the right to health. Berne: [ruffer](http://www.ruffer.com) & rub, 2009.

23. Factsheet - Prisoners' health - related rights. Pieejams: http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Prisoners_health_ENG.pdf [aplūkots 2015. gada 10. martā]
24. Kluwer Law International (edited by Dirk van Zyl Smit and Frieder Dunkel). Imprisonment Today and Tomorrow. International Perspectives on Prisoners' Rights and Prison Conditions. Netherlands: Kluwer Law international, 2001.
25. [b.a.] Prison policy, prison regime and prisoners' rights in Finland. Pieejams: http://www.internationalpenalandpenitentiaryfoundation.org/Site/documents/Stavern/17_Stavern_Report%20Finland.pdf [aplūkots 2015. gada 10. aprīlī]
26. Prison Service Performance Standards Manual. Pieejams: <http://www.justice.gov.uk/publications/corporate-reports/hmps/performance-standards> [aplūkots: 2015. gada 3. maijā]
27. Toebes B., Hartlev M., Hendriks A., Herrmann J. Health and Human Rights in Europe. Cambridge: Intensia, 2012.
28. Why scandinavian prisons are superior. Pieejams: <http://www.theatlantic.com/international/archive/2013/09/why-scandinavian-prisons-are-superior/279949/> [aplūkots 2015. gada 10. aprīlī]
29. Исправительные колонии и тюрьмы уголовно-исполнительной системы. Pieejams: <http://onk.su/help/19.html> [aplūkots 2015. gada 4. maijā]

Normatīvie akti:

30. ANO Vispārējā Cilvēktiesību deklarācija. Pieejams: <http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/vispcd.htm> [aplūkots 2015. gada 6. martā]
31. ANO Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām. Pieejams: <http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/pptpakc.htm> [aplūkots 2015. gada 6. martā]
32. ANO Vīnes konvencija par starptautisko līgumu tiesībām. Pieejams: <http://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1> [aplūkots 2015. gada 10. martā]
33. [b.a.] Cilvēka Tiesības. Starptautisko līgumu krājums. I sējums. Apvienotās Nācijas Ņujorka un Ženēva, 1994.
34. [b.a.] Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Eiropas Padomes līgumu izlase. Rīga: Elpa, 2000.
35. Eiropas konvencija par spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanu un tās protokoliem. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=46428> [aplūkots: 2015. gada 18. martā]

36. Constitution of the world health organization. Pieejams: http://www.who.int/governance/eb/who_constitution_en.pdf [aplūkots 2015. gada 10. martā]
37. Ministru komitejas Ieteikums Rec(2006)2 dalībvalstīm par Eiropas cietumu noteikumiem. Pieejams: http://www.coe.int/t/DGHL/STANDARDSETTING/PRISONS/EPR/Rec_2006_2L_atvia.pdf [aplūkots 2015. gada 9. martā]
38. Latvijas Republikas Satversme: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=57980/> [aplūkots 2015.gada 13. martā]
39. Latvijas Sodū izpildes kodekss: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=90218> [aplūkots 2015. gada 13. martā]
40. Invaliditātes likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=211494> [aplūkots 2015. gada 26. aprīlī]
41. Noteikumi par ieslodzīto personu uztura un sadzīves vajadzību materiālā nodrošinājuma normām: Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumi Nr.1022. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=150405> [aplūkots 2015. gada 13. martā]
42. Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība: Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumi Nr. 1046. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=150766> [aplūkots 2015. gada 11. aprīlī]
43. Noteikumi par apcietināto un notiesāto personu veselības aprūpi izmeklēšanas cietumos un brīvības atņemšanas iestādēs : Ministru kabineta 2007. gada 20. marta noteikumi Nr.199. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=154964> [aplūkots 2015. gada 7.aprīlī]
44. Kārtība, kādā piešķir un finansē asistenta pakalpojumu pašvaldībā: Ministru kabineta 2012. gada 18. decembra noteikumi Nr. 942. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=253781> [aplūkots: 2015. gada 26. aprīlī]
45. Noteikumi par apcietināto un notiesāto personu veselības aprūpi ieslodzījuma vietās: Ministru kabineta 2014. gada 14. janvāra noteikumi Nr.25. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=263883> [aplūkots 2015.gada 10. martā]
46. Act concerning the execution of prison sentences and measures of rehabilitation and prevention involving deprivation of liberty (Prison act) Pieejams: http://www.cgerli.org/fileadmin/user_upload/interne_Dokumente/Legislation/docid_1437/Prison_Act.pdf [aplūkots 2015. gada 28. martā]

47. Health services organization act. Pieejams:
https://www.haigekassa.ee/uploads/userfiles/Health_Services_Organisation_Act.pdf
 [aplūkots 2015. gada 29. martā]
48. Imprisonment Act. Pieejams:
<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/504112013005/consolide> [aplūkots 2015. gada 29. martā]
49. Imprisonment Act (767/2005) Pieejams:
<http://rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/saannokset-osanliitteet/6IOn6IKW7/Vankeuslaki - Imprisonment Act.pdf> [aplūkots 2015. gada 10. aprīlī]
50. European prison rules. Recommendation No. R(87)3. Pieejams:
<http://www.uncjin.org/Laws/prisrul.htm> [aplūkots 2015. gada 9. martā].
51. Prison Act 1952. Pieejams:
<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo6and1Eliz2/15-16/52/contents> [aplūkots 2015. gada 3. maijā]
52. Resolution (62)2 Electoral, civil and social rights of prisoners – Recommendation 195. Pieejams:
http://www.eods.eu/library/CoE_Recommendation%20on%20the%20Electoral,%200Civil%20and%20Social%20Rights%20of%20Prisoners_1962_EN.pdf [aplūkots 2015. gada 9. martā]
53. Resolution (73)5 Standard minimum rules for the treatment of prisoners. Pieejams:
<https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=588982&SecMode=1&DocId=645672&Usage=2> [aplūkots 2015. gada 9. martā]
54. Уголовно-исполнительный кодекс (УИК РФ). Pieejams:
<http://base.garant.ru/1306500/> [aplūkots 2015. gada 4. maijā]
55. Порядок организации медицинской помощи лицам, отбывающим наказание в местах лишения свободы и заключенным под стражу. Pieejams:
http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_56331/?frame=1 [aplūkots 2015. gada 4. maijā]
56. Правила внутреннего распорядка исправительных учреждений (утв. приказом Минюста РФ от 3 ноября 2005 г. N 205). Pieejams:
<http://base.garant.ru/1354625/> [aplūkots 2015. gada 4. maijā]

57. Минимальная норма питания для осужденных к лишению свободы, содержащихся в учреждениях Федеральной службы исполнения наказаний, в изоляторах временного содержания подозреваемых и обвиняемых органов внутренних дел Российской Федерации и пограничных органов федеральной службы безопасности, на мирное время. Pieejams: http://base.garant.ru/1354133/#block_1000 [aplūkots 2015. gada 4. maijā]

Juridiskās prakses materiāli:

58. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 5856/72 Tyrer v. the United Kingdom. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57587> [aplūkots 2015. gada 17. martā]
59. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 20972/92 Raninen v. Finland. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-58123> [aplūkots 2015. gada 17. martā]
60. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 25781/94 Cyprus v. Turkey. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-144151> [aplūkots 2015. gada 10. martā]
61. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 30210/96 Kudla v. Poland. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-58920> [aplūkots: 2015. gada 10. martā]
62. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 33394/96 Price v. the United Kingdom. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-59565> [aplūkots 2015. gada 17. martā]
63. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 48787/99 Ilascu and others v. Moldova and Russia. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-61886> [aplūkots 2015. gada 18. martā]
64. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 65436/01 Henaf v. France. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-61480> [aplūkots 2015. gada 17. martā]
65. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 6087/03 Grimailovs v. Latvia. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-121610> [aplūkots 2015. gada 17. martā]

66. Reports of Judgement and decisions. 2001-III. Peers v. Greece. Pieejams: http://www.echr.coe.int/Documents/Reports_Recueil_2001-III.pdf [aplūkots 2015. gada 17. martā]
67. Reports of Judgement and decisions. 2002-IX. Mouisel v. France. Pieejams: http://www.echr.coe.int/Documents/Reports_Recueil_2002-IX.pdf [aplūkots 2015. gada 17. martā]
68. Reports of Judgement and decisions. 2003-V. McGlinchey and Others v. the United Kingdom. Pieejams: http://www.echr.coe.int/Documents/Reports_Recueil_2003-V.pdf [aplūkots 2015. gada 17. martā]
69. Reports of Judgement and decisions. 2004-VII. Ilascu and others v. Moldova and Russia. Pieejams: http://www.echr.coe.int/Documents/Reports_Recueil_2004-VII.pdf [aplūkots 2015. gada 17. martā]
70. Par "Izmeklēšanas cietumu iekšējās kārtības noteikumu" 59.1.6., 66. un 68.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 89., 95. un 111.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2002. gada 22. oktobra spriedums lietā Nr. 2002-04-03. Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/2002-04-03.rtf> [aplūkots 2015.gada 13. martā]
71. Par Tieslietu ministrijas ar 2001. gada 9. maija rīkojumu Nr.1-1/187 apstiprināto „Pagaidu noteikumu par aizdomās turēto, apsūdzēto, tiesājamo un notiesāto personu turēšanas kārtību izmeklēšanas cietumos” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 95. un 111. pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2001. gada 19. decembra spriedums lietā Nr. 2001-05-03. Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/2001-05-03.rtf> [aplūkots 2015.gada 17. martā]
72. Par Ministru kabineta 2002. gada 9. aprīļa noteikumu Nr. 155 "Noteikumi par notiesāto uztura un sadzīves vajadzību materiālā nodrošinājuma normām" 1. pielikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 111. pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2005.gada 25.oktobra lēmums par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2005-15-03. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/lem_2005-15-03_tiesved_izb.htm [aplūkots 2015.gada 26. aprīlī]

73. Par Ministru kabineta 2006. gada 31. oktobra noteikumu Nr. 899 “Ambulatorajai ārstēšanai paredzēto zāļu un medicīnisko ierīču iegādes izdevumu kompensācijas kārtība” 100. un 100.1 punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2008. gada 29. decembra spriedums lietā Nr. 2008-37-03. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/spriedums_2008-37-03.htm [aplūkots 2015.gada 13. martā]
74. Par Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumu Nr.1022 „Noteikumi par ieslodzīto personu uztura un sadzīves vajadzību materiālā nodrošinājuma normām” 1. pielikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 111. pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2010. gada 9. marta spriedums lietā Nr. 2009-69-03. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/spriedums_2009-69-03.htm/ [aplūkots 2015.gada 13. martā]
75. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2008. gada 19. augusta lēmums lietā Nr. SKA-581/2008. Pieejams: http://at.gov.lv/files/uploads/files/archive/department3/2008/08_ska_581.doc [aplūkots 2015. gada 6. martā]
76. Latvijas Republikas Administratīvās apgabaltiesas 2012. gada 3. aprīļa spriedums lietā Nr. A42916809 Pieejams: www.l2d.lv/v.php?i=14263 [aplūkots: 2015. gada 20. martā]
77. Latvijas Republikas Administratīvās apgabaltiesas 2013. gada 25. februāra spriedums lietā Nr. A420642710. Pieejams: www.l2d.lv/v.php?i=13194 [aplūkots 2015. gada 14. aprīlī]
78. Latvijas Republikas Administratīvās apgabaltiesas 2013. gada 13. decembra spriedums lietā Nr. A420708210. Pieejams: www.l2d.lv/v.php?i=84310 [aplūkots: 2015. gada 20. martā]
79. Latvijas Republikas Administratīvās apgabaltiesas 2014. gada 14. februāra spriedums lietā Nr. A420799610 Pieejams: www.l2d.lv/v.php?i=88558 [aplūkots 2015. gada 22. martā]
80. Latvijas Republikas Administratīvās apgabaltiesas 2014. gada 30. jūlija spriedums lietā Nr. A420543611 Pieejams: www.l2d.lv/v.php?i=102471 [aplūkots 2015. gada 22. martā]

81. Latvijas Republikas Administratīvās apgabaltiesas 2014. gada 19. decembra spriedums lietā Nr. A420449812 Pieejams: www.l2d.lv/v.php?i=115911 [aplūkots 2015. gada 20. martā]
82. Latvijas Republikas Administratīvās rajona tiesas 2010. gada 22. novembra spriedums lietā Nr. A420644710 Pieejams: www.l2d.lv/v.php?i=29322 [aplūkots: 2015. gada 20. martā]
83. Latvijas Republikas Administratīvās rajona tiesas 2012. gada 11. septembra spriedums lietā Nr. A420596611 Pieejams: www.l2d.lv/v.php?i=23337 [aplūkots 2015. gada 20. martā]
84. Latvijas Republikas Administratīvās rajona tiesas 2013. gada 20. decembra spriedums lietā Nr. A420390913 Pieejams: www.l2d.lv/v.php?i=85349 [aplūkots: 2015. gada 20. martā]

DOKUMENTĀRĀ LAPA

Bakalaura darbs „Ar veselību saistīto pamattiesību nodrošināšana likumpārkāpējiem ieslodzījuma vietās” izstrādāts LU Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autore: Agnese Strazdiņa

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai.

Vadītāja: Mg. iur., lekt. Evija Vīnkalna

Darbs iesniegts Krimināltiesisko zinātņu katedrā 18.05.2015.

Metodiķe: Iveta Balode

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē:

Komisijas sekretāre: